Koroška kronika

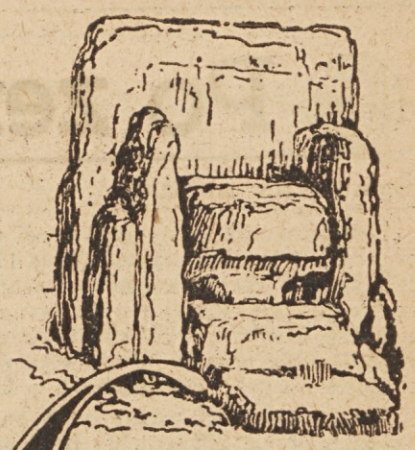

Izdaja:
BRITANSKA OBVEŠČEVALNA SLUŽBA

Cena:
za naročnike mesečno 90 grošev
posamezna številka 25 grošev

Leto III. | Celovec, 4. aprila 1947 | Številka 14

Poklicna izobrazba

Govoreč o poklicni izobrazbi mislimo na podeželsko mladino in ne na mestno. Zanima nas predvsem izobrazba fantov in deklet iz kmečkih in podeželsko-obrtniških družin, ki so potrebni, da ostanejo doma. Ne mnogo manj nas pa zanima usoda onih podeželskih mladih ljudi, ki jim v domači hiši ni zagotovljeno delo in z njim košček kruha, marveč morajo ali v drugo hišo ali drugo vas za kmečkega posla ali delavca. Pa tudi o onih mladeničih in dekletih moramo spregovoriti, ki so se odločili, da popolnoma zapustijo domači kraj in dosedanje delo na kmečki domačiji ter se podajo v mesto ali v tovarno s trebuhom za kruhom. V kmečkih družinah s številnimi otroki imata oče in mati skrbi in težave s prvimi, drugimi in tretjimi.

Najprej je potrebno spregovoriti nekaj besed o poklicni izobrazbi na splošno.

Že ime samo pove, da gre tu za tisto izobrazbo, ki človeka usposobi za njegovo poklicno delo. Noben človek, pa naj bo po naravi še tako nadarjen, se ne more lotiti niti najbolj preprostega poklica z resno voljo, da ga hoče dobro izvrševati, če se ni prej za to poklicno delo izobrazil in pripravil.

Ne rečem, da bi ne bilo mnogo mladih ljudi v tem oziru drugačnih misli. Mladina marsikaj vzame lahkomišljeno in površno; posebno za nekatere poklice misli, da ne potrebuje prav nobene izredne izobrazbe. Med te šteje v prvi vrsti poklic kmečkega gospodarja in gospodinje. Na žalost so mnogokje tega mnenja tudi kmečki starši sami. Pa tudi nekatere druge poklice, ki jih opravljajo z ročnim delom, se mlademu človeku ne zdi kdo ve kaj učenja potrebno.

In vendar temu ni tako! Vsako najpotrebnejše poklicno delo je neke vrste umetnost zase, ki je človek sam od sebe ne zna. Česar pa ne znaš, se moraš pač učiti in uriti. V naših časih, ko je tehnika in civilizacija dosegla kar nesluten razvoj in napredek, je delo v raznih poklicih — ročnih in umskih — še vse bolj natančno in do potankosti preračunano.

Pri ročnih poklicih je poleg teoretičnega obvladanja snovi nujno potrebna tudi praktična, delovna spretnost. Ta zahtevek se često razteza tudi na umske poklice: kar se porodi v razumu, je treba znati tudi dejansko praktično izvesti. Čim bolj je kdo spreten, tem večje uspehe dosega v življenju.

Vsled tega se poklicna izobrazba v ogromni večini poklicev deli v dva dela: 1. v teoretično ali umsko znanje poklicne snovi 2. v praktično ali delovno spretnost, katera človeka usposobi za telesne ali fizične storitve.

TEORETIČNA IZOBRAZBA

Kaj je teorija v pomenu, kakor ga imamo tu v mislih? Teorija je to, kar naš razum s svojimi zmožnostmi izsledi, razčleni, uredi in napravi iz tega smiselne zaključke, ki veljajo kot nekaka vodila in merila za naše fizične storitve. Za kmetovalca je samo po sebi teorija, da je v zemlji na milijone raznih bakterij (živih mikroorganizmov), ki potrebujejo za svojo ohranitev raznih organskih snovi. Te bakterije povzročajo, da je zemlja godna za kulturne rastline. Vse to je teorija, je nauk strokovnjakov-biologov, ki sama zase ni prav nič važna. Nadvse važno pa je iz te teorije izhajajoče praktično znanje o pravilnem gnojenju raznih zemljišč. Od pravilnega dodajanja raznih gnojil je odvisen pridelek, od pridelka pa blagostanje kmečkega doma in družine. To prav gotovo ni nobena teorija, ampak dejanski pogoji življenja na gruntu! Pa vendar sloni odločitev kmečkega gospodarja, da bo peljal na njivo toliko voz hlevskega gnoja, toliko pa teh in teh umetnih gnojil, na suhi teoriji o mikroorganizmih.

Nauk o sestavljenem ali potenciranem škripčevju je fizikalna teorija, ki z računi do miligrama natančno določi, kako ta priprava dviganje bremena olajša. Stavbni delavci se praktično te teorije poslužujejo, ko vlečejo s sestavljenimi škripci težke tovore (n. pr. les, opeko itd.) na stavbo.

Katerokoli delo motrimo in se pri njem vprašamo: zakaj se to napravi tako in ne drugače, vselej zadenemo na teorijo, ki nam razloge umsko razloži.

Iz tega pa moramo smiselno (logično) sklepati, da je za vsak, tudi zelo enostaven ročni poklic delavca treba onemu, ki ga hoče na najbolj pameten in učinkovit način izvrševati, nekaj teoretičnega znanja. Toliko bolj je treba takega znanja za razne obrtne in industrijske poklice. Neverjetno veliko teoretičnega znanja zahteva tudi kmečki poklic. O tem bomo posebej bolj izčrpno govorili enkrat pozneje. Največ teorije je pa seveda v umskih poklicih izobražencev. Čudovite računske (matematične) obličice (formule) so za matematika čista teorija — a za inženerje, arhitekte in stavbenike postanejo nujna potreba, kadar zidajo nebotičnike in ogromne mostove z velikanskimi loki.

Teoretično poklicno izobrazbo dobi mlad človek v raznih strokovnih in poklicnih šolah. Takih šol ne bo nikoli preveč. Kmečki fant jo dobi v kmetijski šoli, dekle v gospodinjski šoli, obrtna mladina obiskuje za teoretično izobrazbo razne obrtne šole in tečaje; kdor hoče postati trgovec, mora v trgovsko šolo; kdor želi vstopiti v izobraženske (inteligenčne) poklice (na primer zdravnik, sodnik, duhovnik, učitelj, uradnik itd.) mora dovršiti predpisane srednje in deloma visoke šole.

Na splošno podeželski ljudje teoretični izobrazbi ne pripisujejo posebne važnosti. Pri njih veljajo več močna pleča in trda pest kakor pa modra glava. Vendar se nazori glede tega tudi na deželi že spreminjajo. Tudi preprost človek sprevideva, da ni vse v telesni moči in garanju od jutra do večera, marveč da je nekaj resnice v pregovoru: dober premislek je več vreden ko dan hoda.

Tudi tale naša razprava ima namen v poljudni obliki povedati in dopovedati našemu ljudstvu na deželi, kako naj pri skrbi za bodočnost otrok gleda na to, da dobijo otroci v strokovnih in poklicnih šolah onega poklica, ki se mu želijo posvetiti, dovolj teoretične izobrazbe. Ta izobrazba je brez dvoma najboljša dota, ki jo dado mlademu človeku v življenje. Ne vzame mu je nihče, ne uniči je ne ogenj in ne toča, ne sne je molj in ne rja.

Moskovska zasedanja

Na seji zunanjih ministrov je zunanji minister Marshall 26. marca odločno zavrnil ruske trditve, da sta Velika Britanija in Združene države pristale na to, da plača Nemčija 10 milijard dolarjev za reparacije. Pri tem je predložil Svetu zunanjih ministrov podroben spisek reparacij, katere so prejele Združene države s strani Nemčije, ki ne znašajo čisto 275 milijonov dolarjev. Pri teh reparacijah so:

1. Kapital in industrijske naprave, ki znašajo nekaj manj kot 10 milijonov;

2. delež na nemški mornarici v vrednosti 5 milijonov dolarjev;

3. nemška dobroimetja v inozemstvu v vrednosti 150 do 250 milijonov dolarjev in

4. reparacije iz nemške proizvodnje ali zaplenitev nemške zaloge zlata, česar niso izvedli.

Dejal je, da znašajo nemška dobroimetja v inozemstvu, katere bodo razdelili med vse člane medzavezniške reparacijske komisije, komaj 600 milijonov dolarjev. Odstranitev nemških industrijskih naprav za reparacije so omejili le na vojna podjetja, da podprejo nadaljevanje vojne proti Japonski. Pri tem je omenil naprave, kjer so proizvajali nemško raketno orožje.

Ta spisek je prva objava o že prejetih reparacijah. Tudi ostali člani Velikih štirih, torej tudi Molotov, so soglašali s tem, da takoj po prejemu reparacijskih plačil s strani Nemčije objavijo obseg istih.

Nadalje je na tej seji zunanji minister Marshall opozoril na okolnost, da izgubljajo čas z malenkostmi in s tem ovirajo rešitev važnejših vprašanj ter predlagal, da se izognejo težkočam, ki izvirajo iz čisto tehničnih virov. Nadaljnje točke zasedanja so bile:

Sklep, da pokličejo jugoslovansko zastopstvo, da poda svoje stališče glede avstrijske pogodbe.

Udeležba pri bodoči nemški mirovni pogodbi. Medtem ko so Sovjeti za udeležbo samo osemnajstih ali devetnajstih narodov, vztraja Marshall pri tem, da pozovejo vse države, ki so se udeležile vojne proti Nemčiji. Molotov pa vztraja pri ugotovitvi, da so v New Yorku sklenili udeležbo samo osemnajstih narodov.

Udeležba Italije in Jugoslavije pri posvetovanjih zunanjih ministrov glede poročila finančne komisije za svobodno mesto Trst.

Udeležba držav Južne in Srednje Amerike ter večje upoštevanje britanskih dominijonov pri sklepanju nemške mirovne pogodbe.

Niso se pa mogli zediniti, ali naj bo Kitajska med državami, ki se naj povabijo na mirovno zasedanje glede Nemčije.

Zunanji minister Molotov je na seji 27. marca zavrnil v daljšem memorandumu predloge zunanjega ministra Marshalla glede rešitve vprašanja nemške lastnine v Avstriji in zahteval izključno pravico razpolagati z nemško lastnino v ruskem zasedbenem področju.

Marshall je zahteval podatke o pomembnejših vrednostih, na katere naj bi imela Sovjetska zveza po Potsdamskih sklepih pravico. Navedel je tudi, da obstojajo gotovi nesporazumi glede te nemške lastnine v Avstriji, katero so Nemci deloma po priključitvi vzeli Avstrijcem .

Bevin je dejal: Dejstvo, da sta se Velika Britanija in Amerika odpovedali svoje pravice do nemške lastnine v Avstriji, sovjetski vladi ne daje pravico, da enostransko določi, kaj je nemška lastnina, kateri sta se obe državi odpovedali.

Bidault je na to, ko je razložil francosko stališče glede tega vprašanja, predložil sledeči predlog :

1. Da prijavijo določbo, ki predvideva v avstrijski pogodbi razdelitev nemških dobroimetij v Avstriji po določbah Potsdamskega sporazuma.

2. Pripravijo naj obrazložitev pojma »nemška lastnina« v Avstriji, pri čemer izključijo vso lastnino, katero so vzeli s silo ali pritiskom neupravičeno državljanom Združenih narodov ali avstrijskim državljanom iz rasnih, verskih ali političnih razlogov.

3. Prijavijo naj določbo za razsodbo na podlagi člena 50 osnutka pogodbe z Avstrijo.

Molotov je izjavil, da je pripravljen sprejeti člen 1. tega predloga, glede člena 2. pa je predložil spremembo.

Po dolgotrajnih pogajanjih so na seji zunanjih ministrov 28. marca ponovno dali v pretres vprašanje nemške lastnine v Avstriji namestnikom zunanjih ministrov.

Neki dopisnik Columbia System je v nekem radijskem poročilu 29. marca povedal, da je ameriški zunanji minister Marshall s skoraj vojaško odločnostjo prišel v zborničnо dvorano Velikih štirih ter pozval ostale tri ministre, naj se zedinijo v sledečih treh glavnih točkah ter vse ostalo prepuste svojim podrejenim: 1. obravnavanje Nemčije kot gospodarske enote, 2. vprašanje reparacij in nemške industrijske proizvodnje, 3. kakšno obliko naj ima nemška začasna vlada.

Zunanji minister želi, da bi se razgovori o nemškem vprašanju končali do 1. aprila in bi se potem posvetili mirovni pogodbi z Nemčijo, paktu štirih o demilitarizaciji Nemčije in končno mirovni pogodbi z Avstrijo.

Svet zunanjih ministrov velikih štirih je sprejel dnevni red, kakršnega je predlagal ameriški zunanji minister Marshall.

V prvem delu teh posvetovanj so obravnavali vprašanje nemške lastnine v Avstriji. Marshall in tudi Molotov sta bila soglasna s členom 1. predloga, ki ga je stavil Bidault v četrtek.

K členu 3. je Marshall opozoril na dejstvo, da so se v členu 57 predloga mirovne pogodbe z Avstrijo posebni opolnomočenci zedinili v vseh vprašanjih o sodnopravnem postopku.

Bevin je ob priliki debate v predvčerajšnjem predlogu Molotova o točni označbi nemške lastnine opozoril na to, da je predlog v dveh točkah dvoumen in sicer: 1. v zvezi z izrazom »direktni prisilni ukrepi« in 2. »Brez vsake odškodnine«. Bevin je iz-

Namestniki za pogodbo z Avstrijo

Namestniki zunanjih ministrov za avstrijsko pogodbo so predpoldne 26. marca obravnavali gospodarske določbe, ne da bi prišli do kakšnga zaključka. Večjidel te razprave so posvetili vprašanju vrnitve in poravnave zavezniške lastnine. Znova pa se je pokazalo, da Združene države ne soglašajo s stališčem ostalih treh sil, ker so mnenja, da mora povrniti vso škodo Nemčija in ne Avstrija.

Na seji 27. marca pa so končali obravnavo glede vojaških določb avstrijske pogodbe. Vse določbe, 13 po številu, od katerih so se glede sedmih zedinili, medtem ko so se o štirih le deloma, a o dveh še sploh ne zedinili, bodo sedaj predložili Svetu zunanjih ministrov. Potem so obravnavali vprašanja, kedaj naj konča Nadzorstveni svet na Dunaju svoje delo. Združene države in Velika Britanija sta za to, da konča delo takoj potem, ko stopi pogodba v veljavo, medtem ko želi Sovjetska zveza, da konča svoje delo šele potem, ko bodo odšle zasedbene čete.

28. marca so se namestniki zunanjih ministrov za avstrijsko pogodbo glede petih manj važnih točk gospodarskih določb avstrijske pogodbe sporazumeli. Glede nadaljnih štirih točk, med njimi povrnitev avstrijske lastnine na ozemlju držav članic Združenih narodov, se pa niso mogli zediniti.

29. marca so namestniki zunanjih ministrov za Avstrijo obravnavali zaključek poročila o avstrijski pogodbi, katero bodo predložili zunanjim ministrom. Glede 24 členov so se popolnoma zedinili. Med važnimi vprašanji, katera morajo še rešiti, spada vprašanje nemških dobroimetij v Avstriji, vprašanje meje, preseljene osebe in povrnitev zaplenjene avstrijske lastnine.

Po zemeljski obli

ZDRUŽENE DRŽAVE

Uradno poročajo, da je bilo pri rudniški nesreči v Wamac v državi Illinois 111 smrtnih žrtev. Razen enega so izkopali vse mrtve rudarje. Kakor poroča ravnateljstvo rudnika, niso mogli rešiti niti enega ponesrečenca. Ta nesreča je največja rudniška nesreča v zgodovini Združenih držav.

Vodja ameriških rudarjev, John Lewis, je vse rudarje obvestil, da nastopijo enotedenski dopust, ki je pričel 1. aprila, v spomin zadnje rudniške nesreče v Centralia, država Illinois. Ta javni poziv za dopust bi lahko primerjali s pozivom na stavko.

S tem v zvezi je zahteval predsednik rajonskega odseka rudarskih sindikatov v neki poslanici od predsednika Trumana odstavitev notranjega ministra Kruga, ki kljub številnim preiskavam rudniških varnostnih naprav ni podvzel potrebnih korakov. Vsled tega trdi predsednik odseka, da je notranji minister odgovoren za to nesrečo.

JUGOSLAVIJA

Jugoslovanski veleposlanik v Washingtonu, Sava Kosanovič, je 26. marca pozval podtajnika za gospodarske zadeve pri ameriškem zunanjem ministrstvu Williama Claytona, da bi odstopili od prejšnjega sklepa ter sprejeli prošnjo za nakazilo žita pred majem in junijem.

Kosanovič je nato izjavil, da je prehranbeni položaj v Jugoslaviji mnogo slabši kot pa v Nemčiji in da potrebuje 200 tisoč ton koruze, 50 tisoč ton krompirja in izvestno količino maščob pred prihodnjo žetvijo.

Kosanovič ni podal nobenih izjav, kako so njegovo prošnjo sprejeli.

Kakor poroča zunanje ministrstvo Združenih držav, so odklonili drugo prošnjo Jugoslavije za dodelitev 200.000 ton žita. Združene države bodo jugoslovansko prošnjo upoštevale šele, če bo potreba po žitu večja, kakor pa je sedaj.

Maršal Tito je imel v narodni skupščini govor, v katerem se je dotaknil zunanjepolitičnega položaja Jugoslavije, ter predvsem omenil odnose do Združenih držav in Sovjetske zveze. Grčijo je označil kot oporišče imperialističnih sil, ki ogrožajo mir na Balkanu in v svetu.

Nato se je dotaknil prehrane v Jugoslaviji in zastopal mnenje, da predstavlja pomoč UNRRA-e za Jugoslavijo pravico in ne miloščine.

V nadaljevanju je naglasil, da bo Jugoslavija s Poljsko, Romunijo, Bolgarijo, Albanijo, Češkoslovaško, demokratičnimi silami Grčije in Madžarske in večjim delom prebivalstva v ostali Evropi stala na strani Sovjetske zveze.

Velik del govora je bil posvečen tudi jugoslovanskim zahtevam glede Koroške.

NEMČIJA

Reka Odra je 25 kilometrov severno od Frankfurta predrla nasipe, katere je zgradil še Friderik Veliki. Voda je narasla za celih pet metrov in tudi ko so razstrelili ledene gomile pri Kuestrinu, voda ni nehala naraščati. Rešilna dela so morali potem deloma še ustaviti, ker je vihar razburkal vodo in so nastopili do 80 cm visoki valovi. Več kot 20.000 oseb je brez strehe. Doslej so javili 200 smrtnih žrtev. Poplava je uničila vso žetev v najbogatejši žitnici Nemčije za to leto. Strokovnjaki so mnenja, da poplavljenih krajev šest mesecev ne bodo mogli nasaditi.

Istočasno pa javljajo iz Nemčije, predvsem iz Porurja, o demonstracijah in izgredih, ker zahteva prebivalstvo več hrane. Nek britanski uradnik je izjavil, da so to krizo izzvali Nemci s sabotažo. Demonstracije, ki se vedno bolj širijo, so po njegovem mnenju politično organizirane.

FINSKA

22 višjih častnikov finske armade, med njimi več generalov, so postavili pred rusko vojaško sodišče, ker so jih obdolžili, da so pripravljali gverilsko vojno proti Sovjetski zvezi. Kakor je razvidno iz obtožnice, so začetkom leta 1945 po razgovorih zavezniške nadzorstvene komisije na Finskem z glavnim stanom odkrili večje zaloge orožja.

POLJSKA

Na Poljskem so ukrajinski teroristi umorili poljskega ministra za narodno obrambo generala Swieczevskija, ki je bil med vojno poveljnik poljskih čet v sklopu ruske armade. Poljska vlada je s tem v zvezi pričela z obširnimi operacijami proti ukrajinskim teroristom.

Točnejša poročila o umoru generala, ki so sedaj prispela v Varšavo, pravijo, da so generala in njegovo spremstvo napadli, ko so se vračali od nekega pregleda čet na sovjetski meji.

Nadaljna poročila pravijo, da so napadalci bili verjetno od skupine Benderjevih terorističnih čet, ki delujejo tako na poljskem kakor na sovjetskem področju in se raztezajo vse do češkoslovaške meje.

Drobne novice

Papež je sprejel zastopstvo mednarodne zveze krščanskih sindikatov. Zanimal se je za življenje in delovanje zveze, za najnujnejša vprašanja emigracije in za razvoj delavskih zvez.

*

Nova belgijska vlada pod predsedstvom Spaaka je dobila v poslanski zbornici zaupnico. Za novo vlado je glasovalo 148 poslancev proti 13 poslancem. 22 komunističnih poslancev pa se je glasovanja vzdržalo. V izjavi nove vlade je Spaak med drugim izjavil: »Mislim, da je bodočnost Evrope odvisna od sodelovanja med socijalizmom in krščansko civilizacijo.«

*

Dopisnik ameriškega radija poroča, da nameravajo nekateri delegati na moskovski konferenci zapustiti 15. aprila sovjetsko prestolnico. Konferenca bi tako trajala skoraj 6 tednov in bi bila najdaljša, kar jih je do sedaj imel Svet zunanjih ministrov.

*

V odboru za zunanje zadeve Združenih držav so razpravljali o vprašanju posojila Grčiji in Turčiji. Ko je neki član odbora vprašal, ali ne bi bilo bolje denar kje drugje naložiti, je minister Patterson odgovoril, da predstavljata Grčija in Turčija važno strateško točko in da denar, ki bo tam naložen, ne bo slabo naložen.

*

Kakor pišejo ameriški listi, so Amerikanci v Nemčiji uničili 4.000 nemških vojnih letal in 30.000 motorjev. Na nekdanjih letališčih sadijo sedaj Nemci krompir.

*

Po poročilu jugoslovanske agencije »Tanjug« je bil jugoslovanski poslanik v Londonu obveščen, da se je Svet zunanjih ministrov odločil poklicati jugoslovanskega predstavnika v Moskvo zaradi posvetovanja o odločbah glede avstrijske meje.

*

Pomorska komisija Združenih držav je odobrila prodajo 30 ameriških trgovskih ladij britanski vladi ter nadaljnjih 107 britanskim ladjedelnicam. Skupno bodo te ladje stale 18 milijonov funtov šterlingov.

*

Mednarodna zveza bivših političnih ujetnikov je sporočila, da se bo približno 150 delegatov 18 evropskih držav skupno z zastopniki štirih velesil udeležilo prvega mednarodnega kongresa bivših političnih ujetnikov, ki bo v Parizu od 29. marca do 6. aprila. V delegacijah bo vsaj po en zastopnik za vsako državo.

*

Šef ameriške vladne preiskovalne komisije Edgar Hoover je podal poročilo odboru poslanske zbornice, ki ima nalogo preiskati delovanje komunistov v Združenih državah. Komunistično stranko je obtožil češ, da skuša oslabiti državo in vreči vlado. Dejal je, da so ameriški komunisti obljubili zvestobo Sovjetski zvezi in ne Združenim državam.

*

Madžarska je zaprosila Združene države za posojilo 15 milijonov dolarjev za nakup odvišnega ameriškega blaga. Združene države so prošnji ugodile. Ugodile pa niso drugi prošnji jugoslovanske vlade za pomoč v žitu.

*

Ghandi je šel bosonog peš 180 kilometrov v Vzhodno Bengalijo, kjer so nemiri, da poizkusi poravnati spore med Hindi in Muslimani. Nazaj se je peljal z železnico. Na postajo so mu prijatelji pripeljali koze mlekarice.

Novice v enem stavku

V Sofiji so podpisali trgovinsko pogodbo med Jugoslavijo in Bolgarijo.

Znani ameriški zunanjepolitični komentator Walter Lippman zelo zagovarja nameravano pomoč Grčiji in Turčiji.

Te dni se je v Grčiji po amnestiji začela splošna ofenziva vladnih čet proti gverilskim četam generala Markosa.

Židovski teroristi so napadli in poškodovali petrolejski vod družbe »Iraq Petroleum Company«.

V novi kitajski ljudski zbornici je 10% od 2910 poslanskih sedežev določenih za žene.

Štiri tisoč nameščencev prehranjevalnega urada v Koelnu je zagrozilo s stavko, če ne bodo povečali obrokov kruha in maščob.

Bivši glavni ravnatelj UNRRE La Guardia je proti denarni pomoči Grčiji in Turčiji, ki so jo Združene države dale tema dvema državama.

Zastopnik Združenih držav Baratow je izjavil komisiji za begunce, da so Združene države pripravljene sprejeti 400.000 evropskih beguncev.

Ameriški vojni minister Patterson je izjavil, da namerava ameriška vlada odposlati v Grčijo in Turčijo vojaško misijo, ki bo štela 10 do 40 oseb.

Ameriško vojno ministrstvo je zahtevalo od parlamentarnega odbora odobritev 300 milijonov dolarjev za pomoč ameriškim zasedbenim področjem po vsem svetu.

Minister Hynd o preseljenih osebah

Minister za britansko zasedbeno področje v Avstriji in Nemčiji, Hynd, je dal na vprašanje poslanca Grawley-a glede preseljenih oseb v britanskem zasedbenem področju obeh dežel, dne 19. februarja 1947 pismen odgovor, ki ga prinašamo iz uradnega britanskega parlamentarnega poročila.

»Kraljevska britanska vlada je skrbno prevdarila vprašanje bodočnosti preseljenih oseb, ki žive v britanskem zasedbenem področju Nemčije in Avstrije, glede uspehov, ki so bili že doseženi pri repatriaciji, izgledov na naselitev izven domovine in nujnosti, znižati stroške, ki jih nosi britanski davkoplačevalec za preskrbo preseljenih oseb.

Naša prva naloga bo tudi vnaprej, da pripravimo preseljene osebe do skorajšnjega povratka v domovino in da jim pri tem po vsej možnosti pomagamo. Za vse je povratek v domovino edina prava pot, izvzemši za one, ki imajo res tehtne osebne razloge, da se ne vrnejo. Z repatriacijo nadaljujejo in upamo, da se bo še mnogo preseljenih oseb odločilo za povratek domov. Vendar pa moramo uvaževati, da bo, če se tudi vrnejo vse te osebe domov, ostalo nekaj ljudi, ki se pod nobenim pogojem ne bodo hoteli vrniti. Kar se njih tiče, ponavljam besedilo resolucije, katero je sprejela dne 12. februarja 1946 glavna skupščina Združenih narodov in katero mi še vnaprej priznavamo:

»Beguncev in preseljenih oseb, ki so končnoveljavno in odločno, popolnoma svobodno in v poznavanju vseh dejstev, vključno zadostnih informacij s strani vlade v njihovi domovini izjavili, da se ne vrnejo domov in navedli tehtne razloge, ne smemo siliti k povratku v domovino, razen če so vojni zločinci, kvizlingi ali izdajalci. Bodočnost teh preseljenih oseb bo stvar one mednarodne ustanove, ki bo v ta namen osnovana ali priznana.«

Glavna skupščina Združenih narodov je sprejela v decembru preteklega leta na svojem zasedanju ustavo za predloženo mednarodno begunsko organizacijo. Britanska vlada je izjavila, da prizna to ustavo in da bo kmalu osnovana. Do uspešnega delovanja takšne organizacije pa moramo računati še z zavlačevanji. Na vsak način pa je število beguncev in preseljenih oseb po vsem svetu tako veliko, da bo še precej časa minilo, predno se bo za vse našel nov dom. Izrabili bomo vsako priliko, ki se nam bo nudila, da bomo uresničili naselitev v Evropi ali prekomorju.«

ČLANI BRITANSKEGA PARLAMENTA O PRESELJENIH OSEBAH V AVSTRIJI IN NEMČIJI

Kakor poroča politični dopisnik »Manchester Guardian«-a sta dva člana parlamenta, ki sta pred kratkim obiskala taborišča za preseljene osebe v Avstriji in Nemčiji, pripravila za britansko vlado poročilo, iz katerega je razvidno, koliko preseljenih oseb se še nahaja v Avstriji in kako jih nameravajo repatriirati.

Po tem poročilu je bilo koncem januarja 1947 v avstrijskih taboriščih za preseljene osebe: v britanskem pasu 67.070 inozemcev, 40.000 tujih državljanov nemške narodnosti in 16.145 Nemcev; v ameriškem pasu 78.502 inozemca, 88.911 tujih državljanov nemške narodnosti in 6.230 Nemcev; v francoskem pasu 17.870 inozemcev, 6.058 tujih državljanov nemške narodnosti in 5.656 Nemcev; v ruskem pasu 1.679 inozemcev, 9.928 tujih državljanov nemške narodnosti in 20.336 Nemcev.

Od 1. maja 1945 so iz Avstrije vrnili domov: iz britanskega pasu 170.126, ameriškega 749.366, francoskega 65.103 in ruskega pasu 235.664, to je skupno 1, 220.249 oseb.

Kdo je več: učenjak ali gospod?

Stara pravda je to vprašanje, okrog katerega se pobijajo razni nazori, odkar živi na tej zemlji človeški rod. Iz starih časov pred Kristusovim rojstvom nam poročajo zgodovinski viri, kako je bilo takrat človeštvo razklano v več plasti z ozirom na to, s kakšnim poklicnim delom se je kdo ukvarjal. Na splošno je v onih dobah veljalo načelo, da odličnejši in važnejši človek, ki naj ima v javnosti kaj besede, ne sme opravljati telesnega ali ročnega dela. Takšno delo je bilo tačas odkazano le sužnjem, ki niso imeli nobenih človečanskih, kaj šele državljanskih pravic. Suženj je bil pred Kristusovim rojstvom in še dolgo v dobi krščanstva navadno trgovsko blago, običajno še manj vredno od živine. Krščanstvo se je dolga stoletja vztrajno borilo zoper suženjstvo. Vendar je še v novem veku kolonialno gospodarstvo povzročilo nov val trgovanja s sužnji, ki je trajalo notri v 17. in 18. stoletje in se končalo šele v 19. stoletju. Španija n. pr. je prepovedala trgovanje s sužnji za svoje kolonije leta 1827.

Kmalu za tem se je pa z modernim kapitalističnim gosopodarskim ustrojem, ki je priklical v življenje kartele in truste, začela doba modernega suženjstva. Kapitalist-podjetnik je na skrajno krivičen, nečloveški način izkoriščal delovno silo svojih delavcev, ki so bili od zaposlitve v njegovih podjetjih popolnoma eksistenčno odvisni. Konec te dobe doživljamo sedaj mi. V ogromnih svetovnih dogodkih se ruši v Evropi dosedanji socialni red. Kaj se bo iz težav zadnjih let izcimilo, je težko reči.

Sredi razvalin in sredi nadčloveških poizkusov, kako urediti svet in socialno življenje človeštva, stoji neomajno nauk Kristusov. Krščanstvo ne vrednoti človeka po stopnji njegovega poklica in po socialnem položaju, ki mu ga daje njegov poklic, marveč po njegovi o s e b n i v r e d n o s t i. Krščanska kultura je uveljavila na svetu načelo, da smo pred Bogom vsi ljudje otroci božji in zato enaki, brez ozira na poklic, ki ga opravljamo.

Dobro nam je v spominu zgodba iz sv. pisma o farizeju in cestninarju, ki sta bila v templju. Prvi je opravljal pri svojem ljudstvu najvišji poklic, drugi pa zelo brezpomembnega, kar prezira vrednega. Farizej je hvalil Boga, da ni tako malovreden, kakor oni cestninar. Ta se je pa trkal na prsi in prosil usmiljenja. Farizej v božjih očeh ni našel opravičila, pač pa cestninar.

Tak je nauk krščanstva o vrednosti poklicev. Krščansko načelo o tem vprašanju bi vsekakor moralo biti veljavno vsaj v delih sveta, ki jih je prekvasila in požlahtila krščanska kultura. Če je v tem oziru mišljenje današnjega sveta drugačno, je to znamenje, kako se ponašamo s krščansko zapadno kulturo, v resnici pa njene bistvene nauke omalovažujemo.

A ti nauki zato niso nič manj veljavni in nič manj vredni. Vsaj za resnega človeka ne smejo biti! Zato pa tudi nazor, kakor da je težko ročno delo delavca ali kmeta manj vredno od dela umskega delavca, ne more načelno držati.

Da bomo o tej stvari mogli jasneje soditi, si oglejmo poprej v r s t e p o k l i c e v.

V glavnem ločimo človeške poklice z ozirom na vrsto dela v dve veliki skupini. V eni skupini so vsi poklici, ki zahtevajo telesno ali ročno delo, v drugi pa poklici, kjer človek dela z glavo (z razumom); zato se druga skupina imenuje umski poklici. Delavec v tovarni, ki streže stroju ali drugače izvršuje delo s svojimi rokami več ali manj mehanično, je ročni delavec; inženjer v isti tovarni pa, ki preračunava sestavine raznih snovi, ureja delovanje strojev in s svojimi mislimi uravnava, izboljšava in nova pota odkriva vsej proizvodnji, je duševni delavec. Kmet na polju s svojimi rokami vodi stroje in obdeluje zemljo, oskrbuje živino in spravlja pridelke; on opravlja ročni poklic.

Pa tudi v vsaki teh dveh skupin se poklici spet razlikujejo med seboj. Delavec v tovarni, ki izdeluje leto in dan kar naprej isti delček tovarniškega izdelka (n. pr. pri čevlju dela samo pete), opravlja svoje delo skoro kot stroj čisto samohotno (avtomatično). Njegove duševne zmožnosti so pri delu povsem izločene in se lahko ukvarjajo z lastnimi stvarmi. Drugače je že pri obrtniku, ki cel proizvod sam izdela. Tu že mora sodelovati razum, ker je proces dela bolj zamotan. Obrtnikovo delo je tedaj že bolj poduševljeno. Še bolj poduševljeno je kmetovo poklicno delo. On mora že precej premišljati, kako bo n. pr. uredil plodored na njivah, da bodo pridelki dobro uspevali.

(Dalje prihodnjič.)

TRIGLAV sveta gora Slovencev

Večina primitivnih narodov smatra na ozemlju, na katerem prebivajo, še iz svoje zgodovine in iz verskih izročil — predvsem poganskih obožavanj naravnih sil in bojazni pred demoni — gotove gore, reke, pokrajine ali slično, za svete. Tako je za Tibetance najvišja gora sveta, Mont Everest — ali Džomohugma — sveta gora. Nihče ne sme na njo, ker bi se strašno razjezila in uničila slehernega predrzneža.

Če pogledamo na Japonsko, bomo videli kljub goratemu značaju otočja takoj speči ognjenik Fudžijamo, ki je za Japonce istotako sveta gora kakor je Ganges sveta reka za Indijce, ali Rumena reka za Kitajce.

Oboževanje gora, rek in drugih delov narave pa ne izhaja samo iz vraž ali primitivno poganskega verovanja ter strahu pred naravnimi silami, marveč predvsem iz ozke povezanosti naroda z zemljo in njenimi silami ter nagonskega čuta do lepote in mogočnosti narave in njenih sil. Čim bolj pa so se narodi civilizirali in čim bolj se je dvigala njih kultura, tem bolj je tudi izumrla v njih povezanost s temi naravnimi lepotami in otopelo spoštovanje pred silami ter čudeži narave.

Ko so naši slovenski predniki za časa preseljevanja narodov prišli ob vodah Savskega porečja do izvorov Save Dolinke in Save Bohinjke, jim je zastavila pot težko premagljiva stena Vzhodni Julijskih Alp. Posamezne skupine so se ustavile in šle ob manjših vodah v stranske doline in se počasi naselile. Druge bolj podvzetne skupine pa so šle preko prelazov in manjših pogorij še naprej v današnjo Kanalsko dolino, Rakolano in Rezijo ter v Soško dolino, Trento in naprej v današnjo Julijsko krajino ter se tam naselili. Med vsemi pa je stala gmota Julijskih Alp.

Ime so prevzeli Slovenci od staronaseljenih prebivalcev, ki so pod rimsko vladavino krstili ta del Alp po velikem rimskem cesarju Juliju Cezarju, ki je zgradil vojaško cesto skozi doline teh gora za svoje legije. Najvišji vrh te planinske gmote pa je Triglav, ki stoji tako veličastno in dostojanstveno sredi slovenske zemlje, da je postal simbol narodu ob vznožjih. Terglav ali Troglav pa so naši predniki krstili prvotno po njegovi obliki. Postal je po svoji mogočnosti in krasoti ter nepristopnosti sveta gora Slovencev, simbol moči in veličine.

*

Prvi, ki je stopil na vrh Triglava, je bil kaplan Dežman, ki je 8. avgusta 1809 pustil na vrhu malo steklenico z listkom, na katerem je ves vzhičen napisal: »Bil sem tako srečen, ta listek naj ostane tu, moje največje veselje je na gorah!« Potem ko je znani planinec preteklega stoletja Hacquet kot drugi stopil na vrh Triglava, je 22. julija 1812 kot tretji bil naravoslovec dr. Franc Sieber. Od takrat je obiskalo Triglav nešteto planincev in neplanincev — nedeljskih turistov.

Ali še danes je Triglav v Vzhodnih Julijskih Alpah v ospredju alpinističnega zanimanja. Njegova silna severna stena privlačuje ne samo slovenske planince, ki se kosajo na njej, marveč je znana pri vseh planincih na svetu. Preplezali so iz doline Vrat že v številnih smereh — tako poznamo že slovensko smer, nemško smer, bavarsko smer, Skalaško smer — ki je dobila ime po alpinističnem društvu »Skala« v Ljubljani — Zimmer-Jahnovo smer in druge. Dalje so preiskali Črni graben in severni greben. Vsi pa so iskali novo popolno severno smer, ki ne bi imela nobene zveze s kakšno drugo smerjo v severni steni. Ali vprašanje je, če ni morda ravno smer, katero je dr. König leta 1906. kot prvi preplezal, najidealnejša in ali niso poedine skupine poizkušale najti nove smeri zgolj iz narodnostnih ali športnih in ne iz čisto alpističnih razlogov. Kljub temu pa so vse smeri skrajno težke in zaslužijo vsaka zase popolno priznanje.

Vse smeri preko severne stene pa se stekajo pred vrhom Triglava na Kugy-jevi traverzi, ki se imenuje po znanem ljubitelju Julijskih Alp in planincu dr. Kugy-ju. Sicer on ni bil prvi, ki je prehodil to traverzo, ker kakor on sam pravi, so že dolgo pred njim hodili s tolminške strani na kranjsko stran preko te police tolminski divji lovci. Ali planinci so ta prehod, ki vodi nad temnimi prepadi in preko krhkih polic, kljub temu krstili po njem, ker je bil on prvi, ki je šel preko njega brez ustreljenega gamsa.

Iz Vrat pa vodi mimo Aljaževega doma pod stenami Cmira in Begunjskega vrha severovzhodno od severne stene zmerna Aljaževa pot do Kredarice in Triglavskega ledenika. Od tu šele se dviga pravi vrh Triglava, ki se deli na Veliki in Mali Triglav, vmes pa je Triglavsko sedlo.

Marsikateri planinec je tvegal in se spustil v boj z goro, ali mnogi so tudi plačali svojo predrznost z življenjem.

Toda današnji naraščaj planincev gleda planine že preveč kot stene — telovadnice, na katerih hoče dokazati svoje tehnično znanje v plezanju. Julijske Alpe in z njimi Triglav pa so carstvo zlatorogovega nedotakljivega kraljestva, kakor ga je opisala pripovedka iz duše naroda in kot takega ga je tudi naš narod gledal in videl.

Ko spiš v krnicah Triglavskega pogorja, te obhajajo rojenice. Ko stopaš preko ozkih polic, te nehote spominja stena, sinje nebo in temni prepadi na divjega lovca, ki je sledil zlatorogu, da dobi zlati rog, s katerim si vzame zaklad pod Bogatinom. Škrlatni prepadi te spomnijo na triglavsko rožo, ki je krvavordeča, zrasla iz zlatorogove krvi in mu povrnila življenje.

Preko ledenika vstopimo na poti in stene malega Triglavskega vrha in pridemo nato po grebenu preko sedla do samega vrha Triglava (2864 m). Odpre se nam širok pogled in ob lepih jasnih dnevih lahko vidimo z vrha na jugu Jadran, Dolomite na zapadu, Visoke Ture na severu in proti vzhodu se izgubi pogled preko Slovenije v neizmer, kjer v sinjini ni več ločitve med nebom in zemljo. Pod nogami leži proti severovzhodu odprta sočno zelena dolina Vrat in iz nje slišimo šumenje slapa Peričnika kakor rahel veter. Vidimo prehod iz Vrat skozi Luknjo pod stenami kristalnega Stenarja in širokega Bovškega gamzovca ter Pihavca v Soško dolino. Preko doline Save proti severu se zelenijo pobočja Golice in Storžiča, ki kot južna pobočja Karavank ne kažejo tako razčlenjenih sten kakor pri nas na Koroškem. Preko njih se zrcali svetla površina Vrbskega jezera. Ves gorati svet slovenske zemlje do Savinjskih planin se razprostira pred nami.

A odpre se nam tudi srce, kakor da bi se moralo po težkih trenutkih nevarljivega vzpona preko previsov in krhkih sten ter nad grozečimi prepadi sprostiti in navžiti lepot naže slovenske zemlje.

Triglav in vsi njegovi podaniki Cmir, Begunjski vrh, Rež, Vrbanova špica, Rjavina, med katerimi ležita vzporedno visoki dolini k Vratom, Kot in Krma, so na svojih severnih straneh strme, stenovite in težko dostopne gore. Zdi se ti, kakor da bi gledal v prepade, če ob slabem vremenu ali v pozni jeseni stojiš na enem izmed njih in zreš v globino, ki mokra in temna leži pod teboj. Megle »kuhajo« v kotlih, veter tuli preko grebenov in skozi Špranjo.

Južna pobočja severnih podanikov kralja Triglava pa so že bolj zložna in po njih že cvete in bujno zeleni planinsko rastlinje. Koliko drugačni pa so že obronki in gore južno od Triglava. Visoke stene, grozni prepadi, vitke igle in večni sneg izginjajo. Le tu in tam stoji v valovitem pol kamenitem in pol divjem, sicer še vedno dostojanstvenem gorskem svetu, vzvišena skalna piramida ali stolp. Tam pričenja že preko Hriberce svet Triglavskih jezer, nekoč lep vrt, katerega je smrtno zadeti zlatorog od bolečin razoral.

Ta stran Triglava sicer po naravnih lepotah ni najlepša, ali nas zanima, ker so s te strani Velega polja stopili prvi možje (Wilonitzer 1778 leta, Dežman in vsi planinci v prvi dobi planistva), preko Malega Triglava in za tedanje čase tvegani vzhodni greben na vrh Triglava.

Med Virnarjem in Malim Triglavom nas vodi pot preko Hriberce v dolino Sedmerih jezer ali, kakor ji pravijo Bohinjčani, — Za jezeri.— Pokrajina Za jezeri je samotna, noben glas zunanjega sveta ne prodre do nje in naravne sile so začrtale njeno obličje.

Najvišje jezero leži pod stenami Konjevca v višini 2000 metrov. Nobena pot ne vodi ob njem in tako ga le malo ljudi pozna. Obdajajo ga skalnati skladi in puščoba. Primerjali bi ga lahko z arktičnimi kraji, ker je po svojem značaju tako tuje in pusto.

Ko pa pridemo s Hriberce skozi skalnato morje v dolino Za jezerom, nas sprejme malo, temno in kovinastozeleno tretje jezero, v katerem se zrcali široka stena Tičarice. Včasih je do pozne pomladi skrito pod ledom in snegom, ali pa te pozdravlja poleti skozi male razpoke ter pripravi na lepote ob daljni poti..

Mimo četrtega Zgornjega črnega jezera (1830 m) in od vetra polomljenih ter razruvanih mecesnov pridemo do petega in šestega jezera, nad katerima kraljuje Lepa Špica (2398 m). Ob njih se pričnejo bohinjski gozdovi, katere planinski svet nemilostno biča v viharju s skalami, prodom, plazovi in zimo.

Preko preprog mahu in najbujnejših planinskih rož, ob temnih planinskih gozdovih se nam pričenja ob poti za Belo skalo pred sedmim jezerom odpirati pogled na južne gore Bohinjske doline, na Šijo, Vogel in Črno prst ter na desnici na Bogatin. Spodnje črno jezero — sedmo od zgoraj — (1340 m) je bilo nekoč res čisto črno, ker so ga obdajali temni gozdni velikani, katere pa je človeška roka podrla in oskrunila naravo. Toda kljub temu je še vedno temno in mrko, a v bistvu le izraža vso ono ljubkost in istočasno veličino kakor vse Julijske Alpe v celoti. Posebno pa še, če jih primerjamo z gorskimi velikani Centralnih Alp.

Skozi gozdove in preko strmin vodi vozna pot preko Komarče v dolino. Planinci jo kaj radi kmalu zapuste, ko zaslišijo votlo bučanje v dolini. Ozka in strma steza nas pripelje ob južnih stenah Peršivca do slapa. Vse vode Triglavskih jezer se po skrivnostnih potih prelivajo pod zemljo in združujejo v jezerih ter končno prodro globoko v dolini iz stene v mogočnem slapu »Savice«. Naš največji pesnik France Prešern je v »Krstu pri Savici« počastil tudi lepoto teh gora.

Triglava ne poznamo, če gremo samo po eni smeri s severa na njega in se na drugi strani proti jugu spustimo v dolino Bohinjske Bistrice ali pa kje drugje. Obhoditi moramo njegove doline na severu, prodreti v krnice, romati k Triglavskim jezerom in spoznati čudeže južnih pobočij. Potem šele bomo videli, da on ni samo gora, ki je obdana s čudežnimi pravljicami ter čari in da ga nikoli ne bomo pozabili.

Moja planina

Zakaj si ravno ti planina
med tolikimi edina
zame nepozaben kraj,
da še v zrelejša leta
in sredi burje svéta
le k tebi vleče me nazaj?

Ko stopam truden čez prelaz
na poti v svojo ródno vas
in kos za kosom te odgrinjam,
se dni mladostne sreče
ob tebi jaz ljubeče
in z vso hvaležnostjo spominjam.

In ko potem v večernem mraku
zvezdica v zelenem traku
nad temno gmoto ti blišči,
je vse tako svečano,
da srce razigrano
vso v tihi sreči se topi.

In meni je, kot bi ves hrib
odpreti moral se ta hip
ter mi privabiti duhove:
ki so mladostne sanje
moje le nekdanje,
njih čar me vedno k tebi zove.

F.

Iz našega slovstva

2.

Štiri stoletja po brižinskih spomenikih nimamo nobenega zapiska v slovenščini, s tem pa še ni rečeno, da tudi v resnici nobenega ni bilo. Verjetneje je, da so jih uničili v času turških napadov in kmečkih uporov, verjetno pa je tudi, da si duhovniki niso več toliko zapisovali, ker so bili večji del že Slovenci.

*

Drugi slovenski spomenik srečamo šele v prvi polovici 15. stoletja. Ta spomenik je nastal in se tudi ohranil v znamenitem cistercijanskem samostanu v Stični na Dolenjskem, vsled česar mu pravimo stiški rokopis. Shranjen je v vseučiliški knjižnici v Ljubljani. Starejši del tega rokopisa izvira iz približno 1428. leta. V zapisku je več čeških oblik in tudi pravopis je staročeški. Iz tega sklepamo, da je moral biti zapisovalec kak češki menih. V isto rokopisno knjigo so pozneje pripisali še začetek narodne velikonočne pesmi in obrazec za splošno izpoved. To je mlajši stiški rokopis, ki kaže vse posebnosti dolenjskega narečja.

*

Iz 15. stoletja imamo še dva pomembnejša zapiska, ki sta tudi nastala v zgolj cerkvene namene. Prvi je celovški rokopis, pisan v nemškem pravopisu in ima mnogo starih jezikovnih posebnosti, drugi pa je iz Beneške Slovenije in ga hranijo v čedadskem muzeju. Čedadski rokopis je pisan v italijansko-furlanskem pravopisu.

Iz časa pred protestantsko versko obnovo je še nekaj zapiskov, ki se pa omejujejo le na krajevne prilike in obsegajo največ krajevna in osebna imena.

Iz verodostojnih poročil lahko ugotovimo, da so slovenščino uporabljali tudi v javnem življenju. Tako se je obred umeščevanja slovenskih knezov na knežjem kamnu pri Krnskem gradu vršil že od vseh začetkov v slovenskem jeziku. (Zadnje ustoličenje je bilo leta 1414.)

II.

Čeprav imamo iz zadnjih stoletij srednjega veka izredno malo zapiskov, se nam je vendar mnogo kulturnega bogastva ohranilo z narodno pesmijo, ki je niso mogli uničiti niti Turki, niti razni potresi in druge nesreče. V teh pesmih so naši predniki izražali svoja čustva in misli ter neomajno zaupanje v pravico, ki so jim jo tujci tako pristransko krojili. Te pesmi so šle iz roda v rod in se nam ohranile do danes. V 19. stoletju so pričeli to narodno blago zapisovati. Bilo ga je toliko, da je izdal Štrekelj tri in pripravil še četrto knjigo slovenskih narodnih pesmi. To je lep dokaz narodovega življenja in kulturnega ustvarjanja, ki je skozi vsa leta združevalo slovenski narod.

*

Značilna za našo literarno zgodovino je tudi takoimenovana »muzična praumetnost«, ki je imela bogoslužen značaj. To so bili v prvi vrsti skupni verski obredi s pogansko vsebino, ki so dobili pozneje krščansko vsebino. Značilno zanje je petero sestavin: nakitna, časovno-krajevna, besedna, plesna in glasbena. Ohranile so se nam predvsem le zadnje tri. Slovenec je pač raje rajal in pel nego bajal.

Prve pripovedne narodne pesmi so se razvile iz raznih verskih obredov. Do danes se nam je ohranilo le še besedilo.

Najstarejše plesne (baladne) pesmi imajo svoj izvor v staroindoevropskem pojmovanju. Ti sestavki so polni občečloveških čustev, ki so se zaradi tega z lahkoto ohranjala od rodu do rodu. Naštejemo naj le nekatere sestavke, ki so še danes splošno znani. »Desetnica«, »Sirota Jerica«, »Trdoglav in Marjetica«, »Lepa Vida«, »Mlada Zora«, »Kralj Matjaž in Alenčica«.

*

V krščanski dobi so nastale prve legende, ki govore predvsem o Jezusu, Mariji in svetnikih. Večina jih je iz visokega srednjega veka.

Zelo slikovite so slovenske narodne legende o sv. Miklavžu, sv. Izidorju in sv. Katarini ter sv. Štefanu, ki ga ljudstvo časti kot zaščitnika konj.

*

Slovenska lirska narodna pesem izraža človeška čuštva ob različnih dogodkih in je večji del namenjena petju. Značilne za to skupino so pesmi o naravi, otroške pesmi, zaljubljene in vasovalske, izredno čustvene dekliške pesmi. Najlepše in najgloblje so pesmi, ki izražajo bolečino, ki je bodisi sad ljubezni ali posledica nezvestobe. Posebno vrsto tvorijo pesmi, ki govore o smrti ene izmed ljubljenih oseb in pesmi ob slovesu, ki so največkrat v zvezi z vojaškim stanom.

Preproste a izredno lepe so stare pesmi o ženitvi. Pesmi, ki govore o življenju v zakonu, so večji del nasprotne pesmi mlade ljubezni.

Nekatere pesmi so se pele in jih še danes pojo le ob posebnih prilikah. Sem spadajo pesmi o Zelenem Juriju in razne kolednice. Slovenec si svoje pesmi ne more misliti brez vina, kar še ne pomeni, da je pijanec. V vinu najde velikokrat razvedrilo po težkem delu in skrbi polnem dnevu, sicer ga pa sprejema kot božji dar. V zvezi z vinom govori tudi o lepoti kmečkega stanu in o stavbah. Sem spadajo premnoge in res svojevrstne napitnice, ki jih Slovencem nikdar ne zmanjka. Omenili bi lahko še pobožne in duhovne pesmi.

*

Slovenske pripovedne in lirske pesmi so značilne tudi po svojem slogu. Označili bi jih lahko: ponavljanje besed in verzov, pomanjševalnice, uporaba okrasnega pridevnika, miselno pretiravanje, stalno število (tri, pet, sedem), in nemške izposojenke v besednem zakladu (britof žegnani, gartroža, furman).

PROTESTANTSKA VERSKA OBNOVA
(1551 — 1598)

Ob koncu srednjega veka se je v Evropi marsikaj zgodilo, kar je odločilno vplivalo na način in razvoj življenja. Spomnimo se le iznajdbe papirja in tiska ter odkritja Amerike in uvedbe denarja kot merila za vrednost dobrin.

V duhovnem smislu pa sta privedla do odločilnega preobrata v življenju humanizem in renesansa, ki sta pomenila odklon krščanskih vrednot.

(Dalje prihodnjič)

Pisana poljana

Mauser K.:

POLETJE V ZABREZJU

(Odlomek iz kmečkega romana »Prekleta kri«.)

V Zabrezju je poletje. Delo kar leti na kup. Ta teden morajo biti trave na tleh, sicer bodo zrele.

Pa je koscev dovolj? Nič jih ne manjka. Mrkovčev Fronc in Vižarjev Tomaž bosta šla na dnino k Balantu. Bajtarji so svoje laze pomlatili. Ni bilo veliko. Balant ima pa še na Bregu nekaj travnikov. In baše ga. Ni moških pri hiši. Bajtarji so pa zaslužka potrebni.

Klep — klep — klep.

Po vsej vasi zveni. Kosci klepljejo. Zjutraj bo treba zgodaj začeti. Z roso. Takrat so trave najbolj rezne. Tudi če v krtino mahneš, nič zato. Ko pa sonce roso popije, potlej pa jesiha v oselnik, z vodo kar nič ne opraviš.

V Zabrezju je košnja. Akramiš, komaj se okna zdane, vas že živi. Kosci gredo na delo v parih.

Vižarjev Tomaž je še zaspan. Predolgo je vasoval, beštja. Mrkovčev ga je komaj zbezal iz hiše.

Balantov travnik je ukrivljen kot srp. Lepa trava, salabolt, kresnic pa vse belo.

Mrkovčev bo kosil naprej. Že brusi. In Vižarjev tudi. Za tri, štiri redi bosta sukniče še obdržala, potlej pa pod lesko z njimi. Še rokave bo treba zavihati. Je koj vroče.

»Bog in sveti križ božji!«

Mrkovčev zamahne, kar švistne po travi.

Švrk — švrk!

Kako se trava prijazno seseda. Kar v loku padajo kresnice na stran.

Vižarjev je tesno za Mrkovčevim.

Švrk — švrk — švrk!

Ob jelšah zavijeta nazaj. Brusita in gledata v breg. Nekaj Zabrežanov gre k jutranji maši.

Grmačev oče, Reza.

Zdaj Mrkovčev Fronc zauka. Reza se ustavi. Morda bi zamahnila z robcem, ki ga nese v roki, pa bi oče koj rekli:

»Avša avšasta.«

Vendar Fronc vidi, da se smehlja. Grmačeva Reza, Froncev deklič!

Potlej pride stari Dovernik in Gornikovca, pa Mrkovčeva Nežika.

Zdaj pa Tomaž zavriska. Kar jelše vztrepetajo.

Akrabolt, Vižarjev pa zna. Fronc mu kar zavida. Pa vesel je hkrati, da se je Nežika oprijela Tomaža.

Je tako, da ob košnji tudi ljubezen zacveti v Zabrezju. Kako bi ne, hudimana, ko je pa v Zabrezju mladine kakor toče!

Vižarjev, Mrkovčev, Jornikov, Dovernikov, Piškotarjev, pa Balantova Marička, Mrkovčeva Nežika, Grmačeva Reza. Cela rajda jih je.

Kakšna so izbina okna! Celi pušeljci. Saj ni nič zelenja, samo cvetje. Rožmarin diši prav na pota. Pa bezeg in melisa in meta z vrtov. Na oknih so belagonije in fuksije in življenje in srca, ki so sami listi, ki se jih ne smeš dotakniti s prstom. Precej porjave.

V Zabrezju je na poletje kot v malih nebesih. Dekliči so nestrpni in nepočakani, fantje pa tudi kar mendrajo. Čez dan je delo in se mladi zapozabijo. Na noč, ko se mesec obesi tja na smreke v Stovičju, pa mlade vzdigne. Saj ne moreš vzdržati. Da le dva zaukata na vasi, precej jih je cela kopa.

Dekliči po izbah ne morejo spati. Nageljni dišijo z oken, pa rožmarin, da je v izbi kakor v kapeli.

Pri Balantovem znamenju se zbirajo zabreški brusi. Vižarjev jih vodi. Najboljše poje in najglasnejše uka.

Zdaj je on zavriskal. Nežika se kar zvije v izbi. Nagelj ima že ogledan. Tak je kakor potonika.

Da bi vsaj prišel vasovat!

Pa še ne bodo koj. Zdaj morajo zapeti, da bodo stari lažje zaspali.

Tomaževa je vselej prva.

Po hribih je ivje...

Jemnasta, dekleta so vsa na oknih. Po glasovih ugibajo, kateri fantje pojo.

Visoko poje Tomaž, da kar zveni čez vas.

Bom dal šimla na vajet,
pa prama na cam,
boš vidva ti dečya,
kak furat jaz znam.
Pa mi štingelci, cajzelci,
prav milo pojo,
saj Bog je ustvaril tako.

Nežiki srce tako utriplje, da mora vstati iz postelje. Ti presneti Tomaž, kako jo zna privezovati!

No, zdaj so se fantje speli. Tomaž že uka. Če je kateri Brežanov kanil v Zabrezje pod okno, je že porinil nazaj domov. Nocoj imajo spet Zabrežani besedo. Kogar dobe pod oknom, mora bežati. Če ne, bo drug dan ležal. Kamor Vižarjev mahne, se precej udere.

Ej, pa fantje znajo nagajati! Dekliči so že vsi na oknih, fantje pa naravnost skozi vas do Peharčka. Naj srca pošteno zahrepene, potlej se bodo pa menili. Dekleta so kar ihtava. Da so taki, ti zabreški mulci.

Pa jih imajo dekleta vseeno rada. Daleč naokoli jih ni, kakor so Zabrežani. Koliko je po dekliških skrinjah lectovih src! O, križana gora! Domala za jerbas. Koliko žegnanj pa obero zabreški brusi! Vsa, če niso predaleč. Na kovorskem žegnanju so vsako leto, v Naklem tudi, duplenjskega ne zamude nikoli. Že zavoljo tepeža ne. Še v Ljubljano jih zanese, zlomke.

In z vsakega žegnanja fantje prinesejo lectova srca. Ko dekliči kar čakajo. Moraš, da je ljubezen vsako leto globlja in bolj zvesta.

Mrkovčevi Nežiki je Vižarjev nanesel že deset src. Nežika ima vsa zavita v židani ruti, ki jo je kupil Tomaž za god.

Kako pa ima Nežika tudi Tomaža rada. Z vsemi srci. Na, zdaj bodo pa menda fantje le odpeli. Utihnili so.

Naka!

Zdaj gredo gledat, če ni morda prišel kak Brežan v zabreški raj. Naj se po Bregu razgledajo, betini. Če ne morejo tam kaj ogledati, pa naj k Vižarjevemu pridejo in naj poprosijo. Na skrivaj pa ne.

Kadar zabreški fantje vasujejo, hočejo imeti mir. Brežani naj doma brenče.

»Ejduš, pri Dovernikovi Minci bi rad vasoval eden breških potrkonov.« Že nese lestvo izza skednja.

Ne boš!

Toda Tomaž zadržuje fante. Naj se mulec skomajsa do okna. Potlej se bodo pa menili.

Že kliče, Križnikov Fonz. Krota fabriška. Zelen kot pinjevec, jezika pa takega kot potovka.

Minca!

Kako ti to sladko žebra.

Zdaj Tomaž rine izza skednja.

Križnikov kar prileti na vrtič med meliso. Še pobrati se ne utegne, ko mu Tomaž že pokaže pot čez ograjo.

To je smeha.

Tako, zdaj so v Zabrezju zabreški brusi sami. Kocjanov lestve ne pusti odnesti. Jo bo sam koj potreboval. Sta si z Minco že dober mesec na roko.

Ti klenski golidar, je bil pa tako tiho!

Zdaj pa kar pod okna, da dekliči ne ležejo spat od same ihte.

Vižarjev pod Nežikino okno.

Mrkovčev Fronc pod Rezino.

Balantov Primož pod Maričkino.

Saj vsak sam ve. Domala vsako okno ima svojega vasovalca.

Ej, to je šepetanja in sladkih besedi! Kar tajajo se srca zabreških galjotov.

Tomaž je tako mehak kot testo za pogačo. Se boji za Nežiko, ko Brežani tako pritiskajo za njo. Daleč naokoli ni tako zalega dekliča, kot je Mrkovčeva. Nič prevzetna, zala pa tako kot slika sv. Katarine v stranskem oltarju.

Našali se Nežika, ko potrka Tomaž.

»Kje si se pa onegavil toliko časa?«

»Brežane smo podili.«

Potlej pa Nežikina jezica kar mine. Saj se Nežika tudi boji za Tomaža. Pa še kako. Naj se kam drugam zaleti, Nežiki bo hudo, da bo znorela.

V poletnih nočeh cveti ljubezen v Zabrezju kakor zaklad v kresni noči.

Prav. Naj le cveti. Kaj pa bi Zabrezje brez ljubezni? Pusto bi bilo v kotlini.

Ne bilo bi ukanja, ne petja in za koga bi cveteli nageljni in rasel rožmarin.

Ljubezen v Zabrezju ne bo umrla. Ne more.

Murni pojo. Pa ne več tako na pogosto. Se je tudi mesec že visoko vzdignil.

Lestve bo treba zanesti za skedenj. Zdajle je ura, ko se stari prvič prebujajo. Tankih ušes so, pa hitro preveč slišijo.

Tomaž je že na tleh. Z nageljnom in vršičkom rožmarina za klobukom. Nežika se pa še ne more odtrgati od okna.

Toda Tomaž mora zavriskati. Pa se bodo fantje zbrali in še eno zapeli.

Ljubezen in pesem sta zabreških fantov ponos. Tiho je po izbah. Toda dekleta še ne spijo. Še pojo na vasi. Vedno tišja je pesem, oddaljuje se in zgublja proti Stovičju.

Tudi murni so skoraj utihnili. Še kateri cvrkne, pa koj utihne. Kakor da se je ustrašil.

Nageljni love mesečino. Vsak večer je enega manj. Pa je prav, saj za zabreške fante rasto.

Samo za zabreške bruse.

PASTIR V GORICAH

Gorica so bile velika v puščo puščena njiva. Kmet Bokal iz Radohe je imel veliko zemlje, zato je obdelovanje v Goricah opustil, češ, kaj bi se ubijal s tem zemljiščem, ki veliko trdega dela zahteva, vrže pa malo. Kajti Gorice so bile precej kamenite, tako da so ponekod skale gledale iz zemlje. Prst pa tudi ni bila bogve kako rodovitna. Kaj čuda torej, da so se v nekaj letih spremenile v obširen pašnik.

Rebernik in Burjevec sta bila brata in sta imela poleg podeželske krojaške obrti, ki sta se je bila naučila pri očetu, vsak majhno, čedno urejeno posestvece. Pri vsakem je bilo zemlje toliko, da treh glav goveje živine ni bilo mogoče prerediti, ne da bi bilo treba na dražbi v vaškem travniku ali pri beneficiatovem mlinu nekaj krme dokupiti. Najhuje je pa bilo zaradi paše.

Kmetič, ki ima lastnih travnikov premalo, je zastran paše vedno v zadregi. Komaj po otavi je mogoče živino spustiti na travnik, ali kam z njo na pašo čez poletje?

Ni čuda, da sta bila Rebernik in Burjevec zelo zadovoljna, ko se jima je posrečilo pripraviti kmeta Bokala do tega, da jima je bil voljan dati Gorice v najem za pašo in sicer kar za 10 let. Na ta način se izplača zemljišče urediti in tako pripraviti, da bo paša na njem res nekaj zalegla!

Tačas, ko sta oba krojača-kmetiča jemala Gorice v najem, je bila za krajcar drugačna stiska kot je dandanes! Krojaštvo je sicer res nekaj neslo, ali Bog se usmili, to je bilo bore malo. Kaj pa tudi hočeš: če narediš pražnjo obleko Ostanku v Praprečah, ti ne bo plačal v denarju, ampak bo dal za to dober voz drv; če zgotoviš hlače in telovnik Ovčniku, ti bo ta drva s konji pripeljal; za izgotovitev dveh oblek za Centove fantine iz Dolenje vasi bo dva mernika pšenice. In to ni kar tako! Ko so pa pri obeh hišah tako številne družine, da jih lastna zemljica ne more do kraja prerediti.

Tako ostane le tu in tam kateri izdelek za plačilo v denarju. Oh, ta ljubi denar pa v onih časih — ravno tako kakor danes — ni imel nobenega božjega »žegna«. Venomer je kaj treba: nekaj za krojaške potrebščine, drugo pa za sol, smrdljivec, kavo, sladkor in druge drobnarije, ki jih je pri hiši toliko, da jih nikoli ne moreš prešteti!

Zato sta Burjeva mati in Rebernikova najstarejša, ki je po materini smrti gospodinjila, bili od sile zadovoljni, če je kak krajcar prišel k hiši za mleko. Pri svetem Roku je bila zadružna mlekarna, kjer sta bila oba brata člana in vneta pomagača gospodu kaplanu, ki je s to ustanovo hotel pomagati zlasti revnejšim slojem, da so svoje litre mleka mogli spraviti v denar. Posebno Rebernik je bil za mlekarno navdušen. V njem je imel kaplan »gospod Karel« vnetega zaveznika in zvestega sodelavca pri snovanju zadruge. To ju je sčasoma tako združilo, da je gospod Karel prav pogosto zahajal k Rebernikovim na Reber, kjer so ga vedno veselo in spoštljivo sprejeli.

V zvezi z mlekarno so bile tudi Gorice. Se razume: če hočeš kaj v mlekarno nositi, moraš za krave preskrbeti dobro krmo. In od rane pomladi do pozne jeseni je najboljša mlečna krma pač — paša. Zdaj je jasno, kako je prišlo do tega, da sta Rebernik in Burjevec vzela Gorice od Bokala v najem.

*

Rebernikov Nace je bil tačas pastir. Hodil je v četrti razred ljudske šole in je bil malce droban a razumen in živahen dečko. Silno je vzbujalo njegovo poželenje vse tisto, kar je videl posebnega pri svojih sovrstnikih z velikih kmetij. Zato je morala biti v njegovo butaro na cvetno nedeljo zabita »pravica« ravno tako, kakor so jo imeli gruntarski. In zato je očeta na vse načine krivil, naj bi mu čevljar smel na pete pribiti take podkvice, kakršne so nosili gruntarski. To se mu je imenitno zdelo, če se v blatu ali v prahu na stopinjah vidijo sledovi podkvic! Žal mu te želje oče niso hoteli izpolniti. Zakaj ne, še danes sam ne ve.

Nace je torej hodil v četrti razred in je v šoli veljal za brihtnega učenca. Ne samo, da je dobro odgovarjal strogemu učitelju in da je znal zelo lepo peti; tudi takratnega državnega orla je med krščanskim naukom tako čedno prerisal s table na šolski steni, da mu g. katehet Karel niso mogli drugega reči, kot da je lepo naredil, ali da se med krščanskim naukom vendarle ne sme delati, marveč poslušati.

Za kazen je bil naslednjo uro vprašan kar celo vrsto vprašanj iz katekizma, tudi takih z eno ali z dvema zvezdicama; pa je vse odgovoril imenitno, gladko in razločno. Kajti katekizma se je moral učiti doma. Na to so oče posebej pazili. Druge knjige pa Nace doma sploh ni pogledal. Takrat so se vsega naučili v šolski sobi; zlasti nadarjenim šolarjem, kakršen je bil Nace, še na misel ni prišlo, da bi se doma učil kaj drugega kot katekizem.

Nace je bil edin fant pri hiši, a je imel veliko sestra, deloma starejših, deloma mlajših! Kadar je bilo obe kravi, ki so jih imeli poleg junca pri hiši, treba gnati na vrvi, mu je pomagala navadno mlajša sestrica Pepa, včasih pa tudi starejša Nana.

To so bili za Naceta bridki trenutki, kadar je bilo s to ali ono sestro treba po očetovem povelju gnati kravi na pašo na to ali ono domačo njivo ali na poljsko pot in potem držati kravo na vrvi in venomer nanjo paziti. In se nikamor ganiti! Muke so to bile za živahnega fantička, ki je — v enajstem letu — imel druščino sebi enakih od sile rad, pa sta morala dan na dan goniti s sestro kravi, vsak na svojem povodcu, na razne poljske obronke, meje in pota, pa cele ure stati ob živali in jo držati na povodcu. Le premislite, kako je bilo to hudo!

Pri Burjevčevih je bilo pa več fantov kot deklic pri hiši. Zato so redno pasli vse tri krave fantje: Pepe, Lojz in Albin. Seveda tudi oni na povodcih in s približno enakimi željami v mladih srcih, da bi mogli živali spustiti, sami pa z Nacetom in Pepo priti vkup in kaj »resnega« podvzeti. Takih let nadebudna mladež je namreč izredno podjetna, samo priložnosti je treba.

In so prišle Gorice v vso to enolično žalost, ki jo je povzročila paša na povodcih po obronkih in potih! O veselja in sreče pri pastirjih obeh hiš, Rebernikove in Burjevčeve!

*

Gorice so nosile svoje ime nekaj po pravici, nekaj po krivici. Saj ni da bi rekel, kakor da so to bile zares kakšne prave gorice, kjer so morda kdaj celo negovali visoko trto. To ne. Vendar so Gorice ležale na precej napetem vzvišenem hrbtu, od koder je bil čudovit razgled daleč na okrog. Kolikor seveda ni razgleda na dve strani zapiral gozd, porastel največ z bukvami in gabri. Posebno gabri, gabri!

Kaj veste vi, ki niste nikoli pasli v neposredni bližini gabrove hoste, kaj so gabri! Pa ne vsak gaber, marveč tak, ki je že »presekan«! Tam kjer je bil Nace doma — »tam doli na lepem Dolenjskem«, kakor poje pesem »En starček je živel« — tam kmetje gabre, ki v razmeroma gosto zaraščeni hosti kipijo proti soncu in rastejo v višino, v primerni dobi rasti kake tri do štiri metre nad zemljo presekajo. S tem pridobijo dobra trda drva, obsekano deblo pa z vso silo požene novo vejevje, ki se razraste v lepo okroglo in in gosto krono, od katere se pridela vsako leto na koše listja za nastilj.

Spodnje veje presekanih gabrov postanejo sčasoma zelo močne in debele. Iz njih poženejo še manjše veje, nekatere tudi proti tlom. In take, na močnih vejah zrastle manjše veje so vredne, da o njih pišem!

Predstavljajte si gabrovino, ki jo lahko zvijete kot vrbo ali beko, pa ji še na misel ne pride, da bi se utrgala! Iz dveh takih vej, ki rasteta na močni poševni veji, se da napraviti naravnost sijajna gugalnica ali »ujčkavnica«, kakor ji pravijo v Nacetovem kraju. Kako je vse to prožno! Ti dve veji se nekoliko uvijeta in upogneta navzdol, spodaj se pa v primerni višini nad zemljo zvežeta s srobotom ali s čim podobnim, magari z vrvjo za krave. Vse se gunca in guga: gugalnica sama, potem veja in končno ves gaber. Ali ni imenitno?

Cel gozd takih gabrov tik ob Goricah, to je vendar kakor v pravljici!

»Nace! Naceeee...!«

Rebernik se je dvignil izza šivalnega stroja in pogledal skozi okno. Hiša je stala na Rebri nad podolgovato, zaprto dolino, kjer se je ob deževju nabrala voda v majhno jezerce. To vam je bilo potem žabjega regljanja, da je odmevalo čez Reber daleč v okolico.

Rebernikova domačija je bila skromna, vendar čedna. Od svojega očeta je dobil Rebernik kos njive na Rebri, pravzaprav vrh Rebri, kjer je s pridnostjo svojih rok in z lastnimi žulji postavil svoj dom. Najprej hišo z izbo in čumnato, pod izbo klet, pod čumnato v rebri hlev za par glav živine. Pozneje je potegnil poslopje še s skednjem, ki je bil velik kot gruntarski. Sto korakov proč je stal kozolec s podstreškom.

Nace se je motal okrog kozolca. Tam je bilo zanj vedno dovolj opravka, kajti v podstrešku je bila urejena majhna, napol mizarska, napol ključavničarska delavnica, kjer je bilo vsemogoče orodje.

(Dalje prihodnjič.)

Dr. Ž. L.:

Veda čarovnikov

(Nadaljevanje.)

NACE OGROŽA SVETOVNI MIR...

Kosmi prvega snega padajo v cestne luže. Zima je tu. Zemlja se odeva v belo kopreno, da se za nekaj mesecev skrije našim očem. Noče nas več raztresati s svojo krasoto. Daje nam priliko, da se poglobimo sami vase in v skrivnosti, ki nas obdajajo.

Danes je prišel Nace že navsezgodaj v laboratorij. Resen je in zamišljen. Izgleda, da ima pred sabo velike načrte. Inženjer je močno zaposlen z nujno analizo in se ne utegne zanimati zanj. Le tu in tam odvrne oči od dela in ga opazuje. Ne da bi črhnil sedi Nace na stolu, med nogami tišči največji možnar in razbija, razbija... »Kaj neki mu je padlo v glavo«, se vprašuje inženjer? Po dolgem razbijanju vzame Nace sito, strese nanj vsebino iz možnarja in jo preseje. Presejani prah strese nazaj v možnar in znova udarja s tolkačem po njem. Tako je šlo cel dopoldan. Končno se mu je zdel prah zadosti droban. Potegnil je iz aktovke okrov granate za majhne topiče, vsul je vanj črni prah, naglo privil pokrov, pritrdil vse skupaj na jekleno žico in zdirjal na vrt. Inženjer je radovedno gledal za njim. Nace je pritrdil napravo na vejo debele hruše in zbežal, kot bi mu gorelo za petami. Brez sape se je vrnil v sobo, stopil k oknu in napeto gledal... gledal, kot človek, ki pričakuje, da se bo vsak hip zgodilo nekaj velikega.

Inženjerja je premagala radovednost. »Kaj bo iz tega, Nace«, je vprašal? — »Pozor! Eksplodirala bo!« — »Kaj?«, je vprašal inženjer. — »Atomska bomba«, je kratko odvrnil Nace, ne da bi izpustil hruško izpred oči. Inženjer je prasnil v smeh. Nace ga je ošinil s pomilovalnim pogledom. Čakala sta 5 — 10 — 15 minut — pol ure —. »Nič ne bo«, je prekinil inženjer grobno tišino. »Moralo bi...«, je vztrajal Nace trmasto. »Morda bo popoldne«, se je pošalil inženjer. »Sedaj pojdiva h kosilu! — Nace, ti si nevaren mož«, ga je pokaral. — »Zakaj«, se je začudil Nace. — »Ker ogrožaš svetovni mir...«

Tudi popoldne ni eksplodiralo. Inženjer je šel na vrt in snel »atomsko bombo«. Nace si ni upal. Še vedno je pričakoval, da bo... Odprla sta škatljo in stresla prah na mizo. — »Nace«, je rekel inženjer, »lepo po pravici mi povej, kako si prišel do te zamisli!«

»Pred nekaj dnevi sem poslušal predavanje o »atomski bombi«. Predavatelj je govoril dolgo in učeno. Vso tablo je popisal z nekakšnimi črkami, številkami in računi. Rekel je, da je atomska bomba sestavljena iz atomov urana, ki imajo lastnost, da silno radi eksplodirajo. Ni treba zažigalnika kakor pri smodniku, kajti iz vsemirja prihajajo na zemljo skrivnostni žarki — kozmični žarki —, ki imajo tako veliko energijo, da povzroče eksplozijo uranovih atomov. Zadostuje, da z uranovimi atomi napolnjeno posodo obesimo na prostem — že v par hipih bo eksplodirala z velikansko silo. Naprej nisem več dosti poslušal. Spomnil sem se namreč, da ima oče v svoji zbirki rudnin tudi uranovo rudo, ki mu jo je poslal stric iz Jachimova na Češkem. Takoj sem se odločil, da napravim atomsko bombo...«

Inženjer se je tako iz srca smejal, da so mu tekle solze po licu. Tudi Nace bi skoro, pa ne od veselja, ampak zaradi bridkega razočaranja nad neuspehom.

»Uranovo rudo sem prinesel v laboratorij«, je nadaljeval. »V možnarju sem jo zdrobil v atome.« Inženjer se je zvijal od smeha, Nace je užaljeno obmolknil. »In kje imaš sedaj te uranove atome?« je vprašal. — »Tule so na mizi, ta črni prah!« — »Nace, v veliki zmoti si«, je pričel pojasnjevati inženjer. »Kaj misliš, kaj je to atom?« — Nace: »Atom je najmanjši delec, ki ga ni mogoče dalje deliti.« — Inženjer: »Nekaj resnice je že v tem, a točna opredelba atoma to ni. Prepričan si torej, da je prah tu na mizi kup uranovih atomov?« Nace: »Kajpada! Saj je prah tako droban, da ga ni mogoče še bolj zdrobiti. Sami ste videli, da sem celo dopoldne mlatil po njem. Tako droban je, da gre skozi najfinejše sito, kar jih imamo v laboratoriju.« — Inženjer: »To ti rad verjamem, a kljub temu to še daleč, daleč ni atom. Med tvojimi »atomi« in pravimi atomi je tako velika razlika kot med celo našo zemljo in ljubljanskim nebotičnikom.« — »A — a?« je zazijal Nace. Inženjer je nadaljeval: »Nimaš točnih pojmov o atomu, Nace. Zlasti pa se motiš, če misliš, da se delci tega uranovega prahu ne dajo še bolj zdrobiti. Pa pustiva uranovo rudo zaenkrat. Je predragocena za poskuse. Sleherna snov ima lastnost, da se da deliti in drobiti. Vzemiva n. pr. tole žico.« — Nace: »Zdi se, da je zlata.« Inženjer: »Da, iz zlata je. S kleščami jo lahko preščipnem na dva kosa, od katerih ima vsak prav iste lastnosti kot celota. Nastale kose bi lahko še dalje polovičili. Zlatar ume steniti na nakovalu kocko zlata z robom 1 mm v ploskev 10.000 mm^2 Koliko debelino bo imel tak listič zlata?« — Nace: »Prostornina kocke in lističa je ista, torej znaša njegova debelina le 0,0001 mm. Inženjer: »Točno! Iz tega lističa bi pa zopet urezal kocko s robom 0,0001 mm. Tak drobec bi bil neprimerno manjši od tvojega »atoma«, saj bi ga niti z najboljšim mikroskopom ne mogli videti. Pa tudi to bi še zdaleka ne bil atom. Barvila in dišave je mogoče razpršiti v še mnogo manjše delce.« — Segel je na polico in vzel z nje majhno stekleničico. Odprl jo je in sobo je napolnil opojen vonj. — Inženjer: »Ali si že kdaj vohal tak vonj?« Nace: (razmišlja)... »Ah, se že spomnim. Ko mama peče pecivo, diši prav tako.« Inženjer: »Da, ta dišava se imenuje vanilin in se pogosto dodaje pecilnemu prašku. Ako deneš v sobo, ki ima 10 m^3 prostornine le 0,01 mm^3 te dišave, boš razločno čutil njen vonj. — Še znamenitejša je v tem pogledu snov, ki ji pravimo merkaptan in ki strahovito smrdi. Če v sobo, ki meri 10 m^3 deneš le 0,000.000.0002 mm^3 te snovi, bo tako smrdelo, da ne boš mogel obstati v njej. Vzemi svinčnik in izračunaj, koliko te snovi se v takem slučaju nahaja v 1 l zraka!« — Nace: »Soba ima 10 m^3 prostornine, 1 m^3 ima 1000 l; cela soba torej 10.000 l. Če je v 10.000 l 0,000.000.0002 mm^3 onega smradu, ga bo torej v 1 litru le 0,000.000.000.000.02 mm^3.« — Inženjer: »Dobro znaš računati! Če bi tudi bila ta količina merkaptana v enem litru zraka en sam delec, bi bil ta že silno majhen.« — Nace: »Na kratko bi torej lahko rekli: Snov je deljiva in pri drobljenju ne pridemo nikoli do konca.« — Inženjer: »O, to pa ne! Deljivost snovi ima meje, preko katerih ne moremo. O tem te bo prepričal poskus.

Inženjer je vzel stekleno štirioglato malo kad in nalil vanjo vode. Njeno površje je previdno posipal s finim belim prahom. Nato je spustil na vodno gladino kapljo olja. Kaplja je takoj odrinila prah in se razlezla po vodni gladini, v obliki okroglega madeža. »Glej!«, je dejal Nacetu, če bi bila snov deljiva brez konca, bi se morala kaplja olja razlesti v neskončno veliko ploskev, to pa se, kakor vidiš, ni zgodilo. Če bi bila kapljo olja stehtala in če bi zmerila velikost njene ploskve, bi mogla računati njeno debelino. Znašala bi približno 0,000.0001 cm«. — Nace: »Zelo zanimivo... Toda, kaj je z atomi?«

NAJPREJ MOLEKULE...

Inženjer: »Potrpljenje! Ne morem povedati vsega v eni sapi. Z dosedanjim pripovedovanjem sem te hotel prepričati, da je mogoče vsako snov zdrobiti v zelo majhne delce, mnogo drobnejše, kakor je ta prah na mizi, in da pri takem deljenju naletimo na meje, preko katerih ni mogoče.« — Nace: »Dovolite, gospod inženjer! Zdi se mi, da sami sebi nasprotujete. Po eni strani trdite, da se da vsaka snov zdrobiti v zelo majhne dele, po drugi strani pa sami priznavate, da tegale prahu na mizi ni mogoče še bolj zdrobiti...« — Inženjer: »Res je, s tolkačem v možnarju ne moreš tega prahu še bolj zdrobiti, moreš ga pa raztopiti in s tem njegove delce še bolj zmanjšati.« Nace: »Poskusiva!« — Inženjer: »Na uranovi rudi ne, je preveč dragocena. Vzemiva rajši sladkor! Tu imaš kocko sladkorja. Zdrobi jo v terilnici v prah! Tako! Vrzi sedaj prah v kozarec vode! Kaj opaziš?« — Nace: »Sladkor se je raztopil.«

Inženjer: »To se pravi, vsak prašek se je razdelil v še manjše delce, ki plavajo po vodi, a so tako majhni, da jih sploh ni mogoče videti. Teh delcev z mehaničnimi sredstvi ne moremo še bolj zdrobiti.«

Nace: »Kaj pomeni to: z mehaničnimi sredstvi? — Inženjer: »Mehanična sredstva so razne vrste orodij kakor tvoj možnar, mlin itd.; in pa topila n. pr. voda za sladkor, bencin za smolo in mast itd.«

Nace: »Razumem! Tu v vodi plavajo torej atomi sladkorja.«

Inženjer: »Ne, ne, to bi bila velika zmota, te delce imenujemo m o l e k u l e, atomi so še mnogo manjši.« — Nace: »Molekule? Slišal sem že to besedo, pa nisem točno vedel, kaj pomeni.«

Inženjer: »Sedaj ti je jasno, da ne boš pozabil, si kar zapiši! Molekule so tisti najmanjši delci snovi, ki jih z mehaničnimi sredstvi ne moremo dalje deliti. In še to si zapomni: Molekule iste snovi imajo vse one lastnosti, ki jih ima snov, iz katere izhajajo. Hočem reči: molekula sladkorja je prav tako sladka, kakor cela kocka sladkorja, molekula vanilina diši prav tako kot steklenica te snovi.« — Nace: »Molekule morajo biti torej nekaj neznansko majhnega.« — Inženjer: »Kajpada! Makovo seme je debelo povprečno 1 mm. Milijon makovih semen drugo ob drugem da 1 km dolgo vrsto. Milijon molekul druga ob drugi pa da le en mm dolgo vrsto.« — Nace: »Neverjetno!«

Inženjer: »Skoro! Napolni epruveto do ¾ z vodo! Če bi bila cela zemlja iz gline in bi iz nje delal krogle za keglanje, bi jih dobil prav toliko, kolikor je v tej vodi molekul.« — Nace: »Joj, joj!« — Inženjer: »In še to primero! Misliva si, da obesiva vsem molekulam kolikor jih je v enem litru vode, okoli vratu rdečo pentljo, da jih bova že od daleč lahko spoznala. Zlijva nato ta liter vode v morje in počakajva, da se njegove molekule z rdečo pentljo razlezejo enakomerno po vseh morjih sveta. Ko se je to zgodilo, zajameva iz morja liter vode. Kaj misliš, koliko molekul v tem litru vode bo imelo rdečo pentljo okoli vratu?« — Nace: »Nimam pojma!« — Inženjer: »Natančno 320.000.« — Nace: »Silno majhne morajo biti pač te molekule.«

(Nadaljevanje prihodnjič.)

Zdravje v zeliščih

V številki 11 našega lista od 14. marca smo pričeli z objavljanjem nestrupenih zdravilnih zelišč in kako jih uporabljamo za domača zdravila. V presledkih bomo s tem nadaljevali.

Božji les

bodika, bodičje, božje drevce, črnec, črnika, božjakovina, svib, rusi konj, Ilex aquifolium. Stechpalme

je grm ali nizko drevo z usnjatimi, temnozelenimi, vednozelenimi, trnasto nazobčanimi listi, ki cvete od maja do junija. Cveti so rdečkastobeli in združeni v pakobule, plodiči pa so rdeče jagode. Raste po gozdovih, gorskih pašnikih in vrtovih. Nabiramo liste v maju, jagode pa v juliju.

Lastnosti: vsebuje precej črešlovine in neko še nepoznano grenko snov.

Uporaba: iz listov kuhamo č a j (1 ščepec ali 5—10 g na skodelico vode) pri mrzlici, kašlju, katarju dihal, revmatizmu in kamnih v mehurju. Čaj naj pije bolnik 1—2 krat na dan po 1 skodelico.

Breza

Betula alba — Weißbirke

je drevo z belim, v pasovih se luščečim lubjem. Cvete v aprilu in maju ter raste navadno v iglastih in listnatih gozdovih in sicer ob robu gozdov, pa tudi po travnikih in nepremokrih močvirjih ter z grmovjem pokritih pobočjih. Nabiramo lubje in sok v marcu, liste v maju in juniju.

Lastnosti: vsebuje milnične snovi in zlasti v mladih listih hlapno olje. Pospešuje izločanje seča in žene na vodo.

Uporaba: prav zaradi naštetih lastnosti kuhamo iz posušenih listov čaj (ščepec na skodelico vode), ki ga dajemo vodeničnim, bolnim na ledvicah, revmatičnim. Sok iz drevesa čisti kri, zdravi bolne ledvice in bolan mehur. Z njim tudi izmivamo kraste in rane ter izpuščaje na koži. Če hočemo pospešiti izločanje seča, zlasti pri oparnosti (če se komu voda zapira), dodamo brezovim listom še brinja, petršilja, preslice ali fižolovih luščin.

Brin

brinje, brančur, borovinka, borovica, borovičje, smolje, smrlinje, smrekovica, navadna brina. Juniperus communis. — Wacholder.

Brinje je navadno grm. Plodiči so drobni storži, ki dozorijo šele v tretjem letu. Cvete od aprila do junija in raste v Evropi, po dolinah, planinah, pašnikih in skalovju. Nabiramo zrele jagode meseca oktobra in novembra, mladike pa spomladi.

Lastnosti: vsebuje precej hlapnega olja in nekaj grenke snovi. Čisti kri, topi sluzi, pospešuje prebavo in izločanje vode.

Uporaba: iz suhih jagod kuhamo č a j, ki pospešuje prebavo, žene na vodo in odstranja krče iz prebavil. Tudi brinjevec in olje je dobro zdravilo. Z brinjevim žganjem taremo revmatične ude.

Brusnica

netečje, gramzelišče, samonica, kamčičevje, kopišnica, matejk, močnica, rdeča borovnica. — Vaccinium vitis idea. — Preiselbeere.

Brusnica je borovnici podoben grmiček z belimi, zvonastimi cveti in rdečimi, okroglimi jagodami. Cvete v maju in juniju. Raste po suhih in močvirnatih krajih ter gozdovih zlasti Severne Evrope. Nabiramo liste in jagode od junija do avgusta.

Lastnosti: v listih ima črešlovino, v jagodah in listih tudi razne sadne kisline in sladkor. Vpliva na izločanje seča.

Uporaba: iz listov kuhamo č a j (5 g na skodelico vode) kot zdravilo pri obolenjih mehurja, črevesnem katarju, revmi in protinu. Pijemo ga trikrat dnevno po eno skodelico. Priporočamo sok iz s v e ž i h jagod zlasti pri mrzlici, griži in driski.

Buča,

tikva, cuka. — Cucurbita pepo. — Kürbis.

Je znana rastlina, ki jo gojimo po vrtovih in njivah. Nabiramo semena.

Lastnosti: v semenih vsebuje olje ter neko snov, ki jo imenujemo fitosterin, nekaj kislin in milnične snovi.

Uporaba: v zdravilne namene, zlasti kot zdravilo proti trakulji in glistam uživamo sveža, v jeseni nabrana semena. 30 — 60 g takih semen oluščimo, zdrobimo in skuhamo v nekako kašo. To pije bolnik skozi tri dni in sicer vsako jutro po eno skodelico na tešče. Za gliste je dovolj nekaj desetin semen (20—50).

Bukev,

bukva, čuma, hiba. — Fagus silvacita. — Rotbuche.

Raste ponekod v sklenjenih gozdovih, drugod pa je pomešana med iglavce. Nabiramo lubje in liste spomladi, plodiče v jeseni.

Lastnosti: vsebuje precej črešlovine, kar ustavlja krvavenja.

Uporaba: kuhamo iz posušenih listov in lubja č a j proti driski, in z njim izmivajo krvaveče rane. P r a š e k iz listov potresamo na rane, da se raje celijo.

Čebula

Alium cepa. — Zwiebel.

Je znana rastlina. — Lastnosti: vsebuje precej hlapnega olja, rudninskih snovi, vitaminov in nek rastlinski pobudnik (hormon). Pospešuje presnovo, izločanje vode in delovanje sluznic ter žlez.

Uporaba: surovo čebulo uživajo kot pospešilo prebave, pri bolečinah v trebuhu; o b k l a d k e iz pečene čebule stavimo na vnete otekline. S o k s sladkorjem zdravi kašelj.

Česen

Alium sativum. — Knoblauch

Je znana vrtna rastlina.

Lastnosti: vsebuje mnogo hlapnega olja in je priznano sredstvo za zboljšanje teka, zdravilo proti krčem v prebavilih in glistam, pa tudi najuspešnejše sredstvo proti poapnenju žil.

Uporaba: česen kuhamo v mleku ali iztiskamo iz njega sok ali pa ga uživamo svežega in sicer 1 do 2 čebulčka po trikrat dnevno.

Češmin

babkovina, bobkovina, cviš, češmilica, češmilje, češmiga, češmina. — Berberis vulgaris. — Sauerdorn.

Je grm z listi v šopih in s trni pod njimi. Iz srede listnih šopov vise spomladi grozdi rumenih cvetov, jeseni pa rdečih plodičev. Cvete od aprila do junija. Raste po živih mejah, grmovju, logih, gozdnih goličavah in parobkih. Nabiramo lubje in korenine spomladi in jeseni, jagode pa od avgusta do septembra.

Lastnosti: v korenini je več vrst alkaloidov, ki dražijo sluznice dihal in krvožilja. V jagodah je precej sadnih kislin.

Uporaba: iz češmina kuhamo č a j (1—2 g na skodelico vode) pri obolenju jeter in neredni vodi. Pospešuje izločanje seča in žolča. Čaj iz jagod pa zdravi skorbut (pij in izpiraj!).

Dobra misel

dobromislika, dobrovolika, bolmež, zavrta, tosta, čobor. — Origanum vulgare. — Brauner Dost(en).

Je vrtna rastlina, ki cvete od julija do oktobra in raste tudi kraj gozdov, po grmovju, travnikih, gričih in pašnikih. Ima podolgovatojajčaste liste z drobnimi, rožnordečimi ali svetloškrlatastimi dišečimi cveti, ki so združeni v klasje. Nabiramo vso rastlino, ko cvete.

Lastnosti: vsebuje hlapno olje, črešlovino in grenko snov; pospešuje izločanje vode (pot in seč).

Uporaba: pri krčih v trebuhu, katarjih dihal in oparnosti, kuhajo č a j, oziroma p o l i v e k (2 do 3 g posušene dobremisli). Tudi o l j e ali v olju namočena dobramisel lajša zobobol (namoči košček bombaža v tem olju in ga deni v votel zob). Obkladki in kopeli v vodi, v kateri smo kuhali dobromisel, uspešno zdravijo revmo, krče v udih in bolečine v ušesih.

(Dalje prihodnjič.)

Za naše gospodarje

Kmetijski stroji

Nikdo ne ve točno povedati, kaj je prav za prav med kmetom in meščanom. Toda res je, da kmet z nezaupanjem gleda na meščana. Če je tudi mogoče imel za to nezaupanje do meščana kmet nekdaj razlog, ni danes za to nezaupanje nobenega pravega razloga več. Saj dobivajo vse vrste meščanskih poklicev vedno znova svoj najboljši naraščaj iz podeželja.

Kmet pa si danes tudi ne predstavlja več, kakor mogoče nekdaj pred leti, da se v mestu cedita strd in mleko in da je v mestu samo dobro in lahko življenje. Kakor vsaka svar, tako ima tudi življenje v mestu in življenje na kmetih dve strani, svojo dobro in svojo slabo stran. V dobrih časih si marsikateri kmečki človek predstavlja življenje v mestu preroženato in v slabih časih bi marsikateri meščan hotel biti kmet.

V hudih in slabih časih šele spoznamo, da skrb za prehrano le ni nekaj tako postranskega, kakor to misli večina ljudi v časih preobilja. Na kmetih leži zato velika odgovornost, ki mu nalaga tudi dolžnost, da ravna tako, da ima splošnost ali skupnost od tega največ koristi. Kmet je sicer lastnik zemlje, toda to zemljo mora obdelovati ne samo v svojo korist, ampak tudi v korist skupnosti, katere del je tudi kmet.

Ker pa kmet obdeluje zemljo z raznim orodjem in raznimi stroji, je njegova nadaljna dolžnost, da za kmetijske stroje tudi primerno skrbi. Kmet, ki nima v redu svojih kmetijskih strojev, ne škoduje samo sebi, škoduje tudi skupnosti. Kmetijski stroji so nekaka protivrednost, ki jih dajeta kmetijstvu mestna industrija in obrt za živila, ki jih dobita od kmetijstva.

Tako sta mesto in podeželje navezana drug na drugega. Za dolgo časa ne bi mogla brez škode za enega in za drugega živeti eden brez drugega, škoda pa bi nastala tudi za skupnost.

Kmet more sicer marsikatero kmetijsko orodje napraviti sam. Toda danes se gotovo ne izplača več, da bi kmet ali pa tudi podeželski obrtnik izdelovala sama razne predmete, ki jih hitreje in boljše izdela industrija. S tem pa še ni rečeno, da bi bili kovač, ključavničar in vsi ostali obrtniki na deželi nepotrebni. Nasprotno: tem bolj bodo potrebni razni strokovno izvežbani obrtniki na podeželju, čimbolj bo kmet pri svojem delu uporabljal stroje in razne mehanične naprave.

Kar je živinozdravnik za konje, svinje in govedo, to so obrtniki za naše kmetijske stroje. Niso stroji iz mesa in krvi, vendar so tudi prijatelji in pomočniki kmeta, kakor mu je prijatelj in v pomoč konj. Kakor potrebuje žival, tako potrebuje primernega ravnanja tudi nepokvarjen stroj in potrebuje primerne nege pokvarjen stroj. To je prav isto kakor pri živalih. Ako kmet zna, more nekatere lažje bolezni domačih živali zdraviti in pozdraviti sam. Pri težjih boleznih pa je priporočljivo poklicati živinozdravnika, ta zna pozdraviti boljše in hitreje, ker se je pač tega učil.

Ako kmetu zboli krava in noče poklicati živinozdravnika, zdravi kravo sam in jo tudi večkrat pozdravi, ker pri tem mnogo pomaga narava sama. Večkrat pa pri takem zdravljenju krava tudi pogine, kar je nato »dobiček« napačnega varčevanja.

Pri stroju pa narava ne more pomagati. Ako tu narediš kaj napačnega, bo stroj prej ali slej gotovo dokončno neuporaben. Z generalnim, s splošnim popravilom se da včasih tak mrtev stroj spet priklicati k »življenju«, toda to mnogo stane, včasih več, kakor pa če bi kupili nov stroj.

Da ohranimo stroj pri uporabnosti, je potrebno predvsem stalno čiščenje stroja. Kaj si moramo misliti o gospodarju, pri katerem vidimo še skoraj nov in prej lepo pobarvan stroj, kako še na vigred leži v kakem mračnem kotu in kako se ga že od jeseni držijo grude zemlje in kako je ves s pajčevinami prepreżen in s prahom pokrit.

Vse kmetijske stroje moramo mazati in to z mastjo ali pa z oljem. Pesek in zemeljski prsteni delci tvorijo, pomešani z oljem, zmes, ki učinkuje kakor zelo grob smirkov papir. Kamor pride ta zmes, tam se stroj prehitro izrabi in nekega dne se prelomi sestavni del stroja, ki ga nato skoraj ni mogoče nadomestiti. Vse to pa je posledica nemarnosti, ker nismo stroja vedno mazali.

Imamo tanko tekoče in gosto tekoče olje. Prvo, to je tanko ali redko tekoče olje uporabljamo za bolj občutljive stroje, kakor za posnemalnike, gosto tekoča olja pa za težje stroje.

Ako namažemo z mastjo, je treba paziti, da ne mažemo samo zunaj, mast mora priti do ležajev. Predvsem pa moramo paziti, da skrbno odstranimo staro umazano mazilo, predno začnemo mazati novo mast. Drugače se lahko zgodi, da spravimo škodljivo nesnago ravno tja, kamor ne bi smela priti. Večinoma je pri vseh strojih dodano točno navodilo za mazanje, po teh navodilih se je treba čim bolj vestno ravnati. V tovarni strojev so po dolgotrajnih preizkušnjah ugotovili najboljši način mazanja. Zato je treba te ugotovitve čim bolj upoštevati in ne preizkušati lastnega načina mazanja. To bi moglo biti zelo drago.

Ako pazimo pri stroju vedno na čim večjo snago, bomo lažje opazili in tudi popravili manjše napake pri stroju. Ako pa je stroj zanemarjen in ga prekriva debel sloj nesnage, malih napak ali poškodb večkrat ne zapazimo pravočasno. Napake in nepravilnosti pri stroju postajajo tako vedno večje in jih je končno že težko popraviti. To velja zlasti za vijake; že samo preslabo privit vijak more pozročiti večkrat veliko in nepopravljivo škodo. Posamezni deli stroja niso več trdno pritrjeni eden z drugim, vez se vedno bolj rahlja in končno stroj ne more več delovati pravilno in brezhibno.

Po vsakem čiščenju stroja vzamemo zato v roke vijačni ključ — nikakor ne ostre klešče — in preizkusimo vse vijake in matice, če se niso mogoče zrahljale. Ako je kak vijak zrahljan, ga privijemo narahlo in polagoma, ne s silo. Pri tem kanemo na vijak kapljico olja, da vijak ne zarjavi; olje mora priti med zavoje vijaka.

Da moremo vse vijake različne velikosti pravilno in brez poškodbe pritrditi, moramo imeti ključe raznih velikosti. Ako nimamo ključev raznih velikosti, pokvarimo vijakove glave in vijak odpove takrat, ko je namanj treba. Danes sicer še ni mogoče dobiti v trgovinah vijačnih ključev na izbiro; kakor hitro pa bo to možno, ne bi smelo biti nobeno kmečko gospodarstvo brez vijačnih ključev raznih velikosti. S takim pazljivim privijanjem vijakov podaljšamo življenje kmetijskim strojem.

Prav posebno so občutljivi vijaki, ki vežejo lesene dele stroja z železnimi deli. Les, pa če je bil pred uporabo še tako osušen, se še vedno polagoma suši in vijaki se zrahljajo. Zato moramo te vijake preizkusiti pred vsakim delom, zlasti pa še v vigredi, ko je stroj preko zime počival.

Vsi oni kmečki sinovi, ki so bili v vojski pri raznih tehničnih oddelkih, so se pri vsej nesreči in nepotrebni vojni vsaj nekaj praktičnega naučili za svoje gospodarstvo. Uporabo raznih kmetijskih strojev taki kmečki sinovi in mladi gospodarji gotovo gledajo bolj s praktične strani kakor pa njih očetje.

Vijaki so neznaten, zato pa vseeno najvažnejši del naših kmetijskih strojev. Vijakov je izredno mnogo vrst. Koničaste vijake rabimo za pritrditev lesenih delov. Ti vijaki so na enem koncu koničasti in jih privijemo kakor sveder v les Drugi konec vijaka ima ali ploščasto glavo, ki se pogrezne v les, ali pa ima polokroglo glavo. Vsi ti vijaki vežejo močno samo v gostem zdravem lesu. Pri uporabi velikih tovrstnih vijakov napravimo najpreje s svedrom malo manjšo luknjo v les, kakor pa je vijak. Vijak sam pred uporabo malo namažemo z oljem, da ne zarjavi tako hitro.

Matični vijaki niso koničasti, enako so močni v vsej svoji dolžini! Ti vijaki imajo polookroglaste, ploščate ali pa šesterorobe glave. Mnogo se uporabljajo zlasti vijaki s popolnoma ploščato glavo, pod katero je nad vijačnimi zavoji najpreje še štirirobi del vijaka in nato šele glava. Ti vijaki imajo navadno štirirobo matico, ostali vijaki pa imajo večinoma šesterorobo matico.

Vijaki in matice se morajo natančno prilegati drug drugemu. Večkrat pa se matice ne prilegajo popolnoma točno vijakom, četudi imajo matice in vijaki isti premer. Tako matico moremo le s silo priviti na vijak, kar pa bi se nikdar ne smelo zgoditi. To nam pove namreč, da imata vijak in matica različne zavoje. Vijak pa drži in veže dobro samo takrat, ako ga moremo na lahko pritrditi. Ako vijak pritrdimo le s silo, se pri tem zavoji pokvarijo in taki vijaki slabo držijo, pa če smo jih pritrdili s še tako silo. Zato tudi nikdar ne kupujemo posebej vijake in posebej matice, doma pa imejmo vedno skupaj shranjene matice in vijake z enakimi zavoji.

Ako vijaki niso dobro priviti, ako so zrahljani, se stroj hitro obrabi, slabo dela in se kmalu pokvari.

Naši kmetijski stroji so v glavnem iz lesa, tako n. pr. mlatilnica. Nekateri kmetijski stroji so pa skoraj izključno iz železa ali bolj pravilno rečeno iz jekla. Pravzaprav je tudi jeklo iz železa, vendar pa še danes v navadnem življenju večkrat ne razlikujemo vedno med železom in jeklom.

Pod železom razumemo danes samo še kovno lito železo. Vse druge vrste železa, ki jih moremo kovati, nazivamo jeklo. Sicer navadno govorimo, da so oni vijaki, ki so gladki in se svetijo, jekleni in oni vijaki, ki so bolj surovo izdelani, da so železni. V resnici pa so vsi vijaki jekleni, ker vijakov iz litega železa ni.

Iz litega železa je n. pr. razno obodje pri naših kmetijskih strojih, nadalje kolesje in jermenice. Ti železni deli se ne dajo upogniti in ne kovati, niti takrat ne, ako jih razžarimo. Ti deli se pri vsakem močnem poizkusu upogibanja takoj zlomijo. Površina lomne ploskve izgleda zrnato hrapava in je motno sive barve. Zlomljeni litoželezni deli stroja se dajo zelo težko in še to samo avtogeno variti. S kovanjem se ti deli ne dajo zvariti, ker se lito železo ne da kovati. Na varjeni stični ploskvi se litoželezni deli zelo lahko spet zlomijo. Pri nakupu litoželeznih delov moramo biti zato previdni, da ne kupimo mogoče zlomljenih, pa nato spet zvarjenih delov stroja.

Jekla, to je kovanega železa, je več vrst. Nekatere vrste jekla se dajo trditi, ako jih razžarimo in nato hitro ohladimo v vodi. Pri drugih vrstah jekla pa ne dosežemo z razžarevanjem in ohlajevanjem nikake večje trdote. Jeklo, ki je postalo trše z večkratnim razžarevanjem in ohlajanjem, postane včasih tako krhko, da se lomi kakor steklo. Take so na primer pile. Te morajo biti seveda trše od drugih vrst železa in jekla, ker bi drugače železa in jekla ne mogli piliti.

Razžarevanje in ohlajevanje jekla imenujemo kaljenje jekla. Ako jeklo kalimo, dobimo kaljeno jeklo.

Ravno tako trdo, pa manj krhko je jeklo, iz katerega je naše orodje, kakor kladiva, klešče, kose, srpi, lopate, deli pluga itd. To jeklo je krhkost izgubilo s tem, da je bilo jeklo najprej kaljeno, na to pa ponovno previdno segreto do gotove temperature. Pri tem dobijo razni predmeti znano prijetno temnomodrikasto barvo.

Iz jekla, ki se ne da kaliti, so žičniki. Ti ne postanejo bolj trdi ali krhki, četudi jih še tako razžarjujemo in ohlajujemo nato v vodi. Nekatere vrste jekla je mogoče kaliti zato, ker imajo primešane razne kemične snovi. Vsako jeklo vsebuje več ali manj ogljika. Najmanj ogljika imajo one vrste jekla, ki se ne dajo kaliti.

Tako smo v kratkem spoznali nekatere tehnične lastnosti delov naših kmetijskih strojev. To spoznanje naj pripomore k temu, da bomo znali z našimi kmetijskimi stroji pravilnejše ravnati.

Vedno moramo misliti, da so kmetijski stroji naši najzvestejši, najzanesljivejši in najbolj marljivi pomočniki, ki za vse to zahtevajo samo malo razumevanja in malo pazljivosti.

Sin mutvega

NOVELA Spisal K. MAUSER

10.

Žaleharjev je videl, da bo z Minco težko kaj, toda odnehati kar ni mogel. Jernej pa tudi ni silil vanj. Samo poleno mu je oponesel koj prvi pot, ko sta se srečala.

»Ga nisem zagnal«, se je izvijal. Nerodno mu je bilo, če bi Jernej to raznesel po vasi. Gruntarski, pa se v pritepenca zaganja.

»Pa bi počakal, da bi ti takrat v obraz povedal. Hitro si bil v hribu. Toliko, da veš.«

Fronc je kar škripal od jeze. Kako ga je lepo usekal. Jernej pa je samo mislil, kako bi ga pred Minco osramotil. Potlej bo nemara le odnehal, gnida zlomkova.

Na soboto pred Binkoštmi je Minca ujela Jerneja na vasi.

»Nocoj bo nemara Fronc prišel pod okno.«

Jerneja je kar privzdignilo.

»Kako to veš?«

»Zadnjič mi je rekel, da mora do Binkošti priti na jasno.«

Jerneju se že oči smejijo.

»Tokrat ga bom spodkolenčil. Pa se ne smeš ustrašiti, če bo kaj počilo.«

»Pa mu ne kaniš kaj hudega napraviti?« je v strahu Minca.

»Bodi brez skrbi. Nikoli več ti ne bo trgal nageljnov.«

V dobri volji sta se ločila.

Južnik je naganjal oblake iz tržiškega kotla, tako da je bila noč dokaj temna. Jernej je že okoli desete ležal za Bregarjevim bezgom, ki je z vejami silil v Minčino okno. Od hišnega vogala do bezga je bila napeta vrvica. Onstran vrvice, za hišo je bilo gnojišče, od koder se je gnojnica odtekala na travnik. Pravšen prostor, da spravi Žaleharjevega trdina k pameti.

Jernej tišči v žepu pištolo na slepe naboje. Ogenj in pok da tak, da se človek res ustraši, posebno če ni na to pripravljen. Škode pa ne napravi.

Oblaki so se kar grmadili. Jernej se je bal, da ga bo prej dež namočil, preden bo dočakal Fronca. Razločno je slišal, kako se je Minca odpravljala spat, kako je odpirala in zapirala omaro in kako je legla.

Proti enajsti je moralo iti, ko je Jernej zapazil senco za Tarmanovo hišo.

Fronc je. Kar noge je spodvil in segel po pištoli.

Fronc je tiho stopal po travniku in pri laški češplji zavil tesno k hiši.

Zdaj je pod oknom.

Jernej v bezgu pritegne sapo.

»Minca!«

Nobenega glasu.

»Minca, oglasi se vsaj.« Fronc prosi.

Minca se obrača v postelji. Jernej sliši, da je stopila na tla. Pri oknu je.

»Dober večer, Minca.«

»Bog ga daj. Kaj hodiš pod moje okno, ko veš, da sva zmenjena.«

Minca govori tiho. Glas se ji rahlo trese.

»Nisva še zmenjena. Vem, Minca, da še nisi rekla zadnje besede. Poglej, pri Jerneju ne boš imela življenja.«

»Jernej je še mlad. Lahko se bo še opomogel. Klevž ni grd.«

Minca se ne da ugnati.

»Pri meni boš imela nebesa, Minca. In blizu doma boš. Jernej te zna potegniti v mesto.«

»Čeprav, da bom le pri njem.«

»Potlej si ne daš blizu. Ni ti mar za domače fante. Za tujimi gledaš.«

»Tebi nič mar, sem ti že rekla. Če si mi imel samo to povedati, potlej sva zmenjena.«

»Minca!«, moleduje Fronc.

V tem hipu bruhne ogenj izpod bezga. Pok je še Minco prestrašil, čeprav je bila pripravljena nanj. Fronc se je zakadil proti vogalu, toda Jernej je že napel vrvico.

Kletev in pljusk, vse je bilo naenkrat slišati.

Minca je planila v smeh.

Fronc se je samo pobral in se spustil v beg. Da se Jernej ni bal Bregarja, bi se na glas smejal. Tako pa se je na kratko poslovil in utonil v temo. Bregar zna vstati in pogledati okrog hiše. Potlej bo nerodno.

Za Ožbovcem je toliko počakal, da je videl, kako je Fronc stal pred domačim pragom in premišljeval, kaj bi napravil.

Tak si ni upal notri.

Nazadnje je zginil v šupi. Ne dolgo potlej se je nag splazil do korita in se prišel umivat. Osvinjano obleko je namočil v sodu. Potlej je nag rinil do vrat.

Zdaj je Jernej zavriskal. Fronc je od zmedenosti komaj našel kljuko.

Kakor brž je bil mir, se je Jernej splazil do soda, s palico pobral umazano perilo in ga razobesil na Ožbovčevo ograjo.

Ko bi Fronc vedel!

Preden je Jernej prišel do Obramovega znamenja, je začelo pršiti. Potegnil je krajce klobuka navzdol in se vesel spustil v dolino.

Ko je stopil na dvorišče, je v hiši ugasnila luč.

Klevž je odhajal spat.

IX.

Klevžu ni ušlo, da Jernej gleda za Bregarjevo in prav mu je bilo. Še bolj prav, kot če bi se recimo fant zagledal v Cestnikovo Jerico. Beračija, čeprav je deklič na moč čeden. Jerneja bi ne privezala v Grapo. Njej bi bilo vseeno, če bi šla na konec sveta. Doma tako ni prostora za vse. Bregarjeva Minca pa ga zna privezati na vas in to je Klevževa želja. Če Jernej odide, je Grapa izgubljena. Zdaj z Jernejem stoji in pade.

Klevž premišlja samo eno: Kako se bo izteklo. Da je z njim pri kraju, si ne more tajiti. Osivel je docela, revmatizem mu je ukrivil prste, da je komaj še za kakšno delo. Do cerkve ne pride brez palice. V noge mu je legla trudnost, noči mu pijejo moč. Premc ne odneha. Koliko maš za verne duše je že plačal. Vse zaman. Premc pri-

Zdravje v zeliščih

(Nadaljevanje s 5. strani.)

Dresen, ptičji

adreselj, vrbica, tristovec, drnoselj, rdeselj, moljavka, podpones, truškavec. — Polygonum aviculare. — Vogelknöterich.

Je neznatna drobna rastlinica, ki raste po shojenih tleh. Ima drobne, bele cvete. Nabiramo celo rastlino.

Lastnost: vsebuje črešlovino, hlapno olje in kislino.

Uporaba: zlasti pri krvavenju v želodcu, črevesju, krvavi driski, pa tudi pri kamnih v ledvicah, v mehurju in pri revmi. Kuhamo čaj (2—5 g kot običajno). Bolnik pije po eno skodelico čaja 3 krat na dan.

Fižol

Phaseolus vulgaris. — Gartenbohne

Za zdravilne namene nabiramo luščine fižola.

Lastnosti: v semenski kožici in luščinah najdemo kislino, ki pospešuje izločanje seča, pa tudi druge snovi, ki vplivajo na sladkor v krvi.

Uporaba: iz drobno razrezanih luščin pripravljamo čaj (10 g na skodelico vode), ki je dobro zdravilo pri vodenici, revmatizmu, obolelem mehurju in ledvicah. Moka iz semen suši rane.

Gladež

gladiševina, gladiška, bodec, bodež, rabuš, iglica, mačkovec, lipnica, glušec, vagler. — Ononis spinosa. — Hauhechel

Je polgrm z rdečkastim, trnastim steblom, z lepo rožnatimi metuljastimi cveti. Raste po suhih travnikih, redkih gozdovih, zlasti po neobdelanih njivah. Nabiramo korenino spomladi ali v jeseni, liste pa od maja do junija, ko cvete.

Lastnosti: vsebuje saponine ali milnične snovi, črešlovino in pospešuje izločanje vode zlasti seča.

Uporaba: iz korenine in listkov kuhamo kot zdravilo pri revmatizmu, oparnosti (če se zapira voda) in katarju sečnega mehurja čaj) 3—5 g korenine in listov na skodelico vode). Namesto čaja uporabljamo tudi prašek. Še posebno dobre uspehe dosežemo, če dodamo za čaj gladežu petršilja, brinjevih jagod in sladkega lesa, ki ga kupimo v drogeriji ali lekarni.

Glistovnica

prava podlesnica, devica. — Aspidium filix mas. — Wurmfarn.

Je praprot, ki jo najdemo po naših gozdovih. Nabiramo koreniko v jeseni.

Lastnosti: vsebuje praprotno kislino, črešlovino, škrob in še nekatere druge snovi. Praprotna kislina ohromi mišice glistam in trakuljam.

Uporaba: kot zdravilo zoper gliste in trakuljo. Rabimo pa koreniko za prašek ali izvleček v etru. Bolnik naj vzame 4 do 7 g praška, eno uro pozneje pa čistilo. Ne sme pa jemati zdravila prepogosto, ker utegne nastopiti zastrupljenje. Šele nekaj tednov po prvem poizkusu sme vzeti znova zdravilo.

Gabez

pljušč, črni koren, opasica. — Symphytum officinale. — Beinwell.

Ima steblo in liste pokrite s srhkimi kocinami. Vijoličasti cveti so v vijačkih. Raste po vlažnem svetu, po jarkih in obrežjih potokov, pa tudi po njivah in travnikih. Še najbolj mu godijo peščena tla. V zdravilne namene nabiramo v marcu in aprilu korenino, v juniju in juliju pa celo rastlino.

Lastnosti: vsebuje mnogo črešlovine, nekaj sluzi in hlapnega olja. Pospešuje celjenje ran in ustavlja kri.

Uporaba: za prehlade in katarje prebavil, zlasti pri driski, kuhamo čaj (3 do 5 g posušene korenike ali vse rastline na skodelico vode). Prašek iz posušene korenike potresamo na krvaveče rane.

Bledica je posledica slabokrvnosti; opazujemo jo često pri deklicah v začetku pubertetne dobe. Vzroki morejo biti različni; hude krvavitve, ki povzročajo znatno izgubo krvi, telesna slabost, slaba prehrana, pomanjkanje sonca in svežega zraka, preobloženost z delom itd. Znaki, po katerih spoznamo bledičnost kot bolezen so: bele sluznice, bled obraz, glavobol, pomanjkanje teka, nerazpoloženje, zaprtje, bolečine v glavi in hrbtu, omotičnost itd.

Kot domača zdravila priporočamo pri bledici rastline, ki vsebujejo precej železa, dalje mnogo sonca in svežega zraka, kratke sprehode; hrana ne sme biti prekisla, pa tudi ne presladka. Za čaje priporočamo: griževnjak, hrast, kamilice, kolmež, komoljiko, koprivo, črno meto, meliso, pelin, redkev, svišč in zebrat. Posebno je primerno sestaviti čaj iz n. pr. griževnjaka, kamilic, črne mete in melise; ali pa iz svišča, hrasta, kamilic, pelina. Bolnik naj pije čaj trikrat dnevno in sicer zjutraj, opoldne in zvečer.

Bljuvanje krvi je navadno posledica rane v pljučih. Bolnik bljuva včasih malo, včasih več krvi. Vzroki so lahko jetika, naporno telesno delo, srčna napaka, težka stolica, nemir itd. Predvsem je treba poklicati zdravnika, ki ugotovi vzrok bljuvanja. Njegovim izjavam primerno je treba uravnati zdravljenja. Priporočamo pa kot zdravila čaje iz naslednjih rastlin: bezga, čebule, gabeza, jetičnika, medvejke, peteroprstnika, plesca, pljučnice, preslice, sretene in vrbe. Čaj naj se sestavi iz več vrst naštetih rastlin, n. pr. gabeza, jetičnika, peteroprstnika ali plesca, pljučnice, preslice. Od vsake mešanice denemo približno 5—8 g na skodelico vode. Bolnik pije večkrat na dan po 1 skodelico čaja.

Bronhialni katar je katar, ki se je lotil dušnikov in ga imenujemo bronhitis ali pa tudi sapnika (trabeitis in bronhitis). Je pa navadno posledica prehlada. Včasih je prehlajen tudi grgavec, pa tudi vse žrelo. Razen prehlada more povzročiti bronhialni katar vdihavanje dima, prahu, strastno kajenje, ošpice, oslovski kašelj, influenca in večina kužnih bolezni.

Znaki, po katerih spoznamo bolezen, so: v prsih peče, sluznice so vnete, že navadno dihanje povzroča kašelj, ki katar spremlja, izmečki so ali pa jih tudi ni; včasih se pojavi glavobol, vročina navadno ni visoka, razen pri zelo hudem obolenju. Bolnik tedaj toži, da ga bode in včasih tudi težko diha.

Pri lahkem katarju naj bolnik, če ima vročino, leži v topli sobi, pije naj topel čaj, mleko. Priporočamo zlasti čaje iz: čebule, česna, gorjušice, islandskega lišaja, janeža, jegliča, kadulje, lapuha, materine dušice, sleza, smrekovih mladik, vijolice. Čaj napravimo n. pr. iz: lapuha, pljučnice, lučnika, sleza in sladkega lesa ali islandskega lišaja, koprive, rosike, kadulje. Če izloča bolnik mnogo sluzastih izmečkov, naj je suho rastlinsko hrano ali sadje, žejo pa naj teši s čajem.

Bruhanje krvi je posledica čirov v želodcu. Vzroki so rane ali čiri v želodcu. Ponekod kakih posebnih pojavov in in bolnik sploh ne ve, da ima v želodcu čir ali rano. Včasih se nenadoma pojavi bruhanje krvi in črno blato, včasih težave v želodcu, povračanje itd. Posebno važen in upoštevanja vreden znak te želodčne bolezni je bruhanje krvi, ki je pomešana z ostanki jedi, je pa včasih tudi čista, temne barve, črnikasta kot usedlina kave. Tudi stolica je krvava. Po bruhanju se pojavi bledica, omotica, bolniku šumi v ušesih, zdeha, često ga boli glava. Navadno spremlja vse to silna žeja.

V takih primerih je nujno poklicati zdravnika, ki ugotovi bolezen in da potrebna navodila za zdravljenje. Bolečine pa lajšajo čaji iz babjega prstanca, brusnic, jerebike, kamilic, kopra, melise, pelina, poprove mete. Tako moremo pripraviti čaj n. pr. iz enake množine kamilic, regrata, mete, lučnika ali pa iz griževnjaka, špajke, melise, brinjevih igel; ali mete, izopa, rožmarina, materine dušice. Bolnik naj popije dnevno dve skodelici čaja.

Če je stolica vodena, naj bolnik pije čaj iz hrastovega lubja in krvomočnice.

Če je kronična driska iz: sretene, mračnice in brošča, če pa spremlja katar kolika, je dodati čaju še baziliko (božiljek).

(Dalje prihodnjič.)

Alkemisti kačjega strupa

V brazilijanskem Butantanu smo. Ravnokar so klopotači odvzeli njen strašni strup. Asistent odnese dragoceno tekočino v laboratorij, kjer jo prečistijo. Potem jo počasi suše, dokler se ne posuši popolnoma. Suha usedlina, ki ostane, ima obliko iglastih kristalov rumenkaste barve. Ti kristali predstavljajo šele pravi strup — bog ne daj da bi nekaj prišlo v kri! Kri bi se začela razkrajati in telo bi zapadlo smrti. Preizkusi v Butantanu so pokazali naslednje: vzemi en gram suhega klopotačjega strupa in ta gram razdrobi na en milijon enakih delcev — če potem 9 takih delcev vzbrizgneš miški pod kožo, ti živalica pogine.

Nič lažjega za kemike, kakor uničiti kačji strup, to se pravi nevtralizirati njegovo smrtonosnost. Toda to je kemikom mogoče le, dokler imajo strup v steklenički. Kakor hitro se pa primeša krvi, vsa kemija nič več ne zaleže. In vendar znanost in zdravniška veda nista brez moči, nasprotno! Samo da je pot, ki jo je treba ubrati, silno dolga in zamotana. Prva dva, ki sta našla pravo smer, sta bila slavna Francoza Pasteur in Calmette. V butantanskem zavodu, kjer so francosko metodo izpopolnili, so danes zmožni izdelovati zdravilna sredstva, ki zaležejo zoper pik vseh brazilijanskih kač.

Poglejmo malo, katero pot prehodi n. pr. strup klopotače, da nazadnje postane tisti serum, ki rešuje človeška življenja!

Gori omenjene kristalčke kačjega strupa raztope v glicerinu, pri čemer skrbno pazijo, da se doseže primerna razredčenost. Postopek je dovolj zamuden, ker zahteva silno natančnost. Ko je strup dovolj razredčen, ga vbrizgajo konjem — in zdaj razumete, zakaj ima Butantan tudi konjske hleve. Vsak tretji ali četrti dan dobe konji nekoliko več strupa, dokler ni dosežen višek, ki znaša nekako dva grama. Ko so tako daleč, puščajo konjem kri, in sicer trikrat v 14 dneh, prvič 8 litrov, drugič in tretjič po 6 litrov pri vsaki živali. Več mesecev imajo potem konji mir, ostanejo pa pod vestnim nadzorstvom. Obenem so deležni nič manj vestne in skrbne nege. Nekdo je rekel: Tem konjem se godi kakor milijonarjevim otrokom, če jih doleti nesreča, da morajo živeti v sanatoriju. Vsak bo rad priznal, da konji tako nego zaslužijo, saj nudijo iz svojega telesa dragoceni sok, ki je za človeštvo tolikega pomena. Iz njaki v Butantanu učinkovit serum zoper kačji pik. V hermetično zaprtih posodicah (ampulah) se serum razpošilja v vse predele Brazilije. Ljudem v pouk in ravnanje so priložena natančna navodila s slikami. Kogar je pičila kača, mora najprej dognati, katere vrste strupenjača ga je uklala. Po navadi se kača izda po obliki ugriza. Ni tako, da bi en in isti serum pomagal prav v vsaki nesreči. Serum, ki učinkuje zoper pik klopotače, se zoper strup kače jararace že manj obnese. Vendar je Butantan že tako daleč, da lahko nudi mešane ali polvaletne serume, ki se lahko uporabijo proti piku raznih kač. Velja pravilo, da ima bolnik dve uri po piku časa, seči po serumu ter si ga dati vbrizgati. Kdor to zamudi, še ni izgubljen, zateči pa se mora h krepkejšim in ponovnim injekcijam, t. zv. intravenoznim, ki se lajiku vedno ne posrečijo.

Proizvodnja seruma je draga, in ljudje na kmetih nimajo preveč denarja. No, Butantan od njih ne zahteva, da bi plačali, nasprotno: institut je še bolj zadovoljen, če račun za serum poravnajo — s kačami. Brez kač namreč ni seruma, Butantan je torej navezan na nepretrgano dobavo živih plazilcev. Zato razpošilja Butantan v množicah transportne zabojčke po vsej deželi in v množicah se ti zabojčki vračajo s kmetov. Vračajo se z nevarnim in vendar tako dragocenim živim blagom.

haja. Če ne vsako noč, enkrat na teden gotovo. Zdaj ne govori več, samo gleda še s svojimi skaljenimi očmi. In v tem pogledu je vse: sovraštvo, žalost, prošnja, kletev, le odpuščanja ni.

In ravno tega Klevž tako nazarensko potrebuje.

Samo odpuščanja.

*

Vaško življenje teče mirno, kadar se ustali. Pomlad prinese delo, zima ga unese. Bregar se je pomenil s starim Žaleharjem, čeprav je Fronc že obupal nad Minco.

Dekle je še mlado. Čas bo marsikaj prebelil.

Tako je Fronc visel, da sam ni vedel, kam bo kanil. Končno mu je bilo vseeno. Leta ga ne priganjajo, oče so pa tudi še trdni.

Znabiti se Minca res še premisli, odkar Jernej ne sme prestopiti Bregarjevega praga. Tistikrat je vse zvedel, kako je bilo. Minca je bila cel teden objokana, Jernej pa je prišel v vas samo ob nedeljah, ko je šel k maši.

Klevž je videl, da se je Jernej spremenil. Zagnal se je v delo, toda veselja v njem ni bilo več. Ob nedeljah je vešoval okoli, kakor da nekaj išče. Klevž bi ga rad vprašal, kaj misli, pa ni upal dregniti. Bogve, če ne bi položaja še poslabšal. Tudi z Bregarjem je naskrivaj govoril. Prijazno sta se pomenila, toda Bregar je vztrajal pri svojem.

»Na grunt jo dam, na prazne roke pa nikoli. Nimam Jerneju kaj očitati, toda oči je vzdignil previsoko.«

Klevž bi rad še nekaj povedal, toda ne more. Naj reče Bregarju, da bo vse na fanta prepisal, ko se mu ni niti še izpovedal. Fant je trmast. Lahko mu nakrene tako, da jo bo pomnil do smrti. Dokler se sama ne pomenita, dotlej ne more Bregarju nič reči. Zdaj je vse na fantu.

Kolikokrat je na večer zgrabila Klevža misel: nocoj, ko bo Neža legla, se izpovem. Toda ko sta ostala z Jernejem sama, so mu bila usta kot zapečatena. Lovil se je sem in tja; goltal za besedami, iz sebe pa ni spravil glasu. Jernej je sedel za mizo in bral. Ko je prišla njegova ura, je voščil lahko noč in legel. Pozno v noč se je še preobračal v postelji. Da mu je Bregar prepovedal priti v hišo, ga je bolelo. In Minca se mu je smilila; Kadarkoli sta na skrivaj prišla skupaj, je jokala.

Zima je bila to leto na strašno dolga. Še Jernej se je je bal.

S pomladjo pa je padla žalost v Grapo. Jernej je napravil prošnjo, da bi ga pred časom poklicali k vojakom. Zaman je moledoval Klevž, naj tega ne napravi, Jernej se ni dal ugnati.

»Najboljše bo tako. V poldrugem letu se marsikaj obrne. In lažje bom prebolel, če bo Bregar Minco prisilil na Žaleharjevo.«

»Nemara se ne misliš več vrniti«, izgolta Klevž. »Poglej me, kakšen sem in samo tebe imam. Kaj naj počnem?«

»Najemite za ta čas. Čas bo brž naokoli. Končno je tudi za vas boljše, da se vojaščine prej znebim. Zdaj še kaj pobrnjate, čez leto še tega morda ne boste zmogli. Tedaj bo moj rok potekel.«

Tako je Klevžev Jernej šel to leto na nabor. Z Žaleharjevim Froncem vred. Fronca so izvrgli zavoljo srčne napake, Jernej pa je bil koj potrjen. Z Bregarjevim sta bila dodeljena k planinskemu polku.

Prvikrat se ga je Jernej pošteno nakresal. Ne toliko zavoljo navade, bolj zavoljo žalosti, ki ga je zgrabila, ko je videl, da je Žaleharjev oproščen. Vsak dan bo lahko govoril z Minco, vsako noč šel pod njeno okno vasovat. Bogve, če je nazadnje ne bo pregovoril. Bregar bo pritiskal na dekliča, kar se bo dalo.

Ves v pušeljcih je kolovratil z Bregarjevim po mestu in se šele na večer vrnil. Pa ne domov. Vsi, kar jih je bilo potrjenih, so zavili k Peharčku, kjer so ga zvrnili še en štefan. Potlej so se zbrali na vasi, ukali in peli, da so stari pričeli godrnjati, dekleta pa v kamrah na okna in v jok.

Minca je bila vsa narobe. Koj cel dan je brisala oči in nikjer ni imela obstanka. Zdaj bo sama ostala z Žaleharjevim. Da ni potrjen, je zvedel še pred nočjo, ker je prišel precej poparjen domov. Bregar, ki ga je videl skozi okno, se je drobno nasmehnil.

Noč je bila lepa, ne preveč hladna, zvezd pa toliko, da so se kar prerivale.

Jasno je slišala Jernejev glas, čeprav je bil že hripav.

»Adijo, pa zdrava ostani,
podaj mi še enkrat roko,
pa name nikar ne pozabi,
čeprav morda ženin drug bo.

Kako ne bi jokala? Z robcem je tiščala oči, potlej pa z obema rokama grabila za križe.

Pesem je umirala in vstajala, zdaj so jo peli na gornji strani vasi, zdaj na spodnji. In če bi Jernej nič ne pel, Minca bi vedela, da prav isto misli kot ona.

Nato so se zbrali sredi vasi. Minca je vse poznala po petju. Brata, Kocjanovega, Gregelnovega, Hajmanovega, Matijevčevega, toda njene misli so bile samo pri Jerneju, kateremu je morala naskrivaj napraviti pušeljc.

Pozno v noč je petje utihnilo. Minca je slišala, da je prišel brat. Čakala je na Jerneja. Ni ga bilo. Slišala je posamezne hripave vriske, ki so se oddaljevali, toda Jernejevega ni bilo vmes.

»Morda je pijan, pa ni hotel priti«, ga je izgovarjala.

»Ali pa mu je tako hudo kot meni«, je zajokala spet med rože.

Potlej se je oddaleč utrgalo hripavo ukanje. »Jernej je«, je toplo obšlo Minco. Pa so jo spet polile solze, ko se je spomnila, da ne bo dolgo, ko Jernejev vrisk ne bo več preletel vasi in pol drugo leto ne bo več potrkal na njeno okno.

In ni mogla zaspati.

*

Dneve, ki so še ostali do vpoklica, je Jernej skrbno izrabil. Doma je delal kot živina. Klevž je venomer hodil za njim, kot da se ga mora v tem času nagledati za poldrugo leto. Skoraj vsak večer pa je Jernej odšel na vas, pel s fanti in pozno v noč povasoval. Minci je imel toliko povedati.

Žaleharjev še pride pod okno?«

»Nič več.«

»Seveda, čaka, da jaz odidem.«

In obema zmanjka besedi. Oba se bojita dneva, ki se bliža in ki ju bo ločil za toliko časa. Kaj vse se lahko zgodi v poldrugem letu.

CELOVEC

Višji svetnik celovškega sodišča
Alojz Erlih — umrl

V petek popoldne smo spremili na celovško pokopališče k zadnjemu počitku moža, ki je med Slovenci na Koroškem igral odlično vlogo, četudi tega slovensko ljudstvo ni takoj zapazilo. Višji svetnik Alojzij Ehrlih je bil sin sloveče Erlihove rodbine iz Žabnic, ki je imela osem sinov, med njimi vseučiliški profesor dr. Lambert Erlih ter bivši prošt v Tinjah dr. Martin Erlih. Tudi Alojzij se je izprva nameraval posvetiti duhovniškemu stanu, pa si je izbral drugo pot. Kot sodniku se mu seveda na Koroškem ni bilo mogoče javno zavzemati za narodne zadeve, zato pa je deloval na tihem več nego marsikateri rodoljub, ki veliko govori. Pravni položaj Slovencev je bil ves čas zelo šibek in slovenskih sodnikov je bilo malo. Tako je nastalo mnenje, da v politiki delavni Slovenec ne sme pred nemške sodnike. Graško višje sodišče je tudi na Koroškem zasledovalo posebno taktiko: Če so nastavili pri sodišču v slovenskih krajih, recimo v Doberli vasi, ali Velikovcu Slovenca, so nastavili poleg njega še nemškega tovariša, ki ga je nadzoroval. Dolga leta je višji svetnik Erlih služboval v Dobrli vasi in pomagal v Borovljah. V teh letih si je pridobil popolno zaupanje Slovencev. Ljudje so se z njim mogli pogovoriti, kar pri drugih navadno ni bilo mogoče, in ljudstvo je razumelo, da ima v Dobrli vasi blagohotnega prijatelja g. višjega sodnika. Hitlerjeva vlada je g. Erliha kmalu upokojila. Gospod se je preselil v Celovec in tam stanoval v poslopju Koroške posojilnice, katero so hudo zadele bombe. Bombe so porušile tudi Erlihovo stanovanje in mu uničile pohištvo. Tako je izgubil svoj dom. Ko se je po Hitlerjevem porazu spremenila uprava, so tudi gospoda nadsodnika spet sprejeli v službo in ga dodelili sodišču v Celovcu.

Sedaj pa nam ga je vzela neizprosna smrt. — Naj mu bo časten spomin med koroškimi Slovenci.

ŠKOCJAN

Vlak ne vozi, avtobusa ni, blato in brozga je, da tudi s kolesom ne gre. In še čevljev primanjkuje. Pa moramo v Celovec, Grabštajn, Tinje. Torej peš čez Galicijo ali Velikovec, vsaj 12 km več. Namesto eno uro v Tinje hodimo sedaj 4 ure.

Zakaj? Ker ne smemo čez most. Mostovi so pa zato, da čeznje hodimo, da smo ljudje zvezani med seboj. Škocijanska občina sama ima 32 vasi. In v imenu teh 32 vasi in vsega okraja prosimo oblast, katerokoli: dovolite nam hoditi čez most, železniškega ali cestnega.

ŠOLSKIM VODSTVOM

Vsa šolska vodstva prosimo, da nam pravočasno sporočijo, koliko izvodov „Mladega Korotana“ bodo potrebovala za pouk v mesecu aprilu. „Mladi Korotan“ bo priložen 16. številki „Koroške kronike“. — Naročila pošljite na naslov uprave „Koroške kronike“.

OBSODBE ZARADI DOGODKOV V ŽEL. KAPLI

Zaradi dogodkov, ki so se odigrali 16. marca 1947 v Železni kapli, je vojaško sodišče v Velikovcu nad prizadetimi osebami izreklo obsodbe: Ana Šporn na 2 meseca pogojno in 200 šil. denarne kazni ali mesec dni zapora, Marija Ročnik na na mesec dni zapora, Johann Wutte na 3 mesece zapora pogojno in 250 šil. denarne kazni ali 2 meseca zapora, Anton Golob na 14 dni zapora in 150 šil. denarne kazni ali 14 dni zapora, Schwarz Franz na 6 tednov zapora, Tomaž Germadnik na 2 meseca zapora. Poleg tega mora odsedeti še 3 mesece, ker ga je vojaško sodišče lansko leto obsodilo na omenjeno kazen. Anton Jerlich na 4 mesece zapora, Karl Prušnik na 4 mesece zapora in 150 šil. denarne kazni ali mesec dni zapora, Mihael Riegel na mesec dni zapora in na 200 šil. denarne kazni ali mesec dni zapora.

Obsojeni imajo pravico v teku deset dni vložiti priziv. Oproščeni so bili: Franc Prušnik, Karl Mohar, Ludvik Kamečar in Rudolf Lamprecht.

ŽELEZNIŠKI PROMET MED VEL. NOČJO

Med prazniki bo vozil brzovlak Dunaj-Beljak, oz. Gradec (odhod z Dunaja ob 7.40 uri) in nazaj, (prihod na Dunaj ob 18.30 uri) od torka 1. aprila dalje do vključno sobote 12. aprila vsak dan, izvzemši na velikonočno nedeljo 6. aprila in velikonočni ponedeljek 7. aprila.

Sobota, 5. aprila:
7.10: literarno predavanje.
20.15: poročila.

Nedelja, 6. aprila:
7.25: „Kristus je vstal — Ale[illegible]
18.30: polurna oddaja.
20.15: poročila.

Ponedeljek, 7. aprila:
7.10: oddaja za gospodar[illegible]
20.15: poročila.

Torek, 8. aprila:
7.10: zgodovinska ura.
20.15: poročila.

Sreda, 8. aprila:
7.10: iz svetovnega tiska.
20.15: poročila.

Četrtek, 10. aprila:
7.10: četrt ure glasbe.
19.30: polurna oddaja.
20.15: poročila.

Petek, 11. aprila:
7.10: pregled slovenskih pesnikov in pisateljev.
20.15: poročila.

Morebitne spremembe bomo objavili pravočasno po radiu.

PRESELJENE OSEBE NE BODO VEČ PREJEMALE NAKAZNIC ZA OBLEKO IN ČEVLJE

Pretekli ponedeljek je narodni svetnik dr. Migsch pri zasedanju splošne gospodarske komisije predlagal, da pošljejo deželnim gospodarskim uradom navodila, da v bodoče ne izdajo nobenih nakaznic za obleko in čevlje preseljenim osebam, če niso zaposlene. Ker je že itak delovno prebivalstvo nezadostno oskrbljeno z vsem potrebnim, ni mogoče, da bi že itak majhne zaloge blaga razdelili med ljudi, ki ničesar ne prispevajo za dvig avstrijskega narodnega gospodarstva.

Obsodbe vojaških sodišč

Srednje vojaško sodišče v Celovcu je v času od 3. do 13. marca izreklo sledeče obsodbe: Ludvik Astasevski, Poljak, zaradi nakupa ukradenega pisalnega stroja obsojen na 3 mesece zapora; Johann Habernig, Avstrijec, je pobegnil iz zapora, obsojen na 6 mesecev zapora; Fotij Galati, Ukrajinec, obsojen zaradi nedovoljene posesti samokresa na 15 mesecev zapora. Zaradi napačnih podatkov pri avstrijski policiji sta bila obsojena Jugoslovana Mile Paulovič in Toma Šola na po en mesec zapora in 1000 šilingov kazni. Zaradi tatvine (kruh in živila) je obsodilo: Nemca Olafa Petzolda na 1 mesec; Avstrijko Heleno Hubner na 1 dan in Avstrijca Andreja Hubnerja na 3 mesece; Franca Petjaka, Avstrijca, na 1 mesec. Zaradi tatvine prekajenega mesa pri neki kmetiji je obsodilo Poljakinjo Evo Lasinski na 3 mesece, Ivana Lasinskega na 4 mesece zapora. Hans Müllerja, Avstrijca, je obsodilo zaradi poizkusa, da proda nakaznico za 700 litrov žganja za 50.000 šilingov, na 3 leta zapora in Mollika Hansa, Avstrijca, zaradi neresničnih podatkov v vrašalni poli na 1000 šilingov.

3. MARCA PRISPEL TRANSPORT VOJ. UJETNIKOV IZ JUGOSLAVIJE

V četrtek je prispel na železniško postajo v Podrožici do sedaj največji transport vojnih ujetnikov iz Jugoslavije. S tem transportom se je vrnilo okrog 200 Avstrijcev, večinoma Koroščev. Povratniki bodo šli najprej v Bruco in potem v taborišče v Bistrico na Dravi..

MALI OGLASI

Velik pisalni stroj „Mercedes“, nov, zamenjam za 4 cevni dobro ohranjen **radio-aparat.** Ponudbe poslati upravi „Kor. kronike“. 311

Slovenec, sodarski pomočnik srednjih let, želi spoznati Slovenko, 25 — 30 let staro. Slika zaželjena in bo vrnjena. Ponudbe poslati na naslov: **Sikir Rudolf**, Leobnerstr. 77, p. Bruck a. Mur. 312

Tapetnik in dekorater, Slovenec, star 25 let, išče zaposlitve. **Stanovanje in hrana** naj bi bila po možnosti **v hiši.** Ponudbe poslati upravi „Kor. kronike“. 310

Prodam ali zamenjam 5 cevni radio aparat. — Cena po dogovoru. — Naslov pri upravi „Koroške kronike“. 313

Sporočam vsem znancem in prijateljem, da je preminul naš ljubljeni

GORAZD

pri izvrševanju svoje dolžnosti

Za vse žalujoče
Slavka

SLIKE
vseh vrst, povečave in pomanjšanja, umetniške slike, nagrobne slike (po kakršnikoli fotografiji)
VAM NAPRAVI
umetniški atelje
CARL HEDANEK
CELOVEC, Paulitschgasse 13, tel. 20-90.
Zahtevajte cenike! 300

Višji deželni sodni svetnik **Alojz Erlich** nas je 25. marca 1947 v 71. letu življenja nepričakovano za vedno zapustil.

Njegovo življenje je bilo izpolnjevanje dolžnosti do zadnjega diha.

Položili smo ga dne 28. marca 1947 v njegovo ljubljeno domačo zemljo k zadnjemu počitku.

Vedno se ga bomo spominjali s hvaležnostjo.

Celovec, dne 28. marca 1947.

Deželno sodišče v Celovcu.

Kakor da so bili zdaj dnevi privezani, od zdaj pa odvezani, se zdi Jerneju. Kakor bi z bičem mahnil, je od jutranje zarje do marij. Dan mine, kot bi trenil. Za Jerneja hitro, za Minco še hitreje.

Na koncu vendarle pride zadnji dan, zadnja noč pred odhodom. Pušeljci so narejeni, srca nalita z otožnostjo in žalostjo. Jernej zdeva svoje stvari v kovčeg, ki mu ga je napravil Boštetov Pavle. Perilo, mašno knjižico, Minčino sliko, očetovo fotografijo dene prav na dno. Na vrh pride, kar so pripravili mati. Pogača, kos svinjskega plečeta, klobase in zaseka in še to in ono. Pot je dolga in dolgčas dela človeka lačnega.

Ko je kovčeg poln, gre Jernej na vas. Po pušeljc, da ne bo brez njega. Klevževa dva sta kar motoglava od žalosti. Ko Jernej odide, si ne vesta reči ene same besede. Neža je objokana, Klevž pa se vleče kakor megla po hiši.

»Le kaj bova počela brez njega?«, zahlipa Klevžarica.

»Kaj bova počela? Potrpeti bo treba. Bog pomagaj«, se skuša Klevž narediti trdega.

Pa ni od srca. Samo zato, da mu jok ne zaveže grla.

Vpoklicanci so že vsi pri Peharčku, ko pride Jernej. Za slovo ga je treba še kak liter zvrniti v domači gostilni. Kodranov je tudi zraven.

»Korajžo, fantje. Vse mine, tudi vojaška. Za dekleta je še dobro, da greste malo po svetu. So potlej bolj krotke. Sem poskusil.«

Vse je spravil v dobro voljo.

»Za Minco se nič ne boj, Jernej. Žaleharjevemu bom že jaz stopal na prste.«

Ko so se napili korajže, so jo potegnili na vas. Dekleta so že kar čakala po oknih.

»Polje, kdo bo tebe ljubil . . .«

Jernej jo je vzdignil. Niso vpili, peli so tiho, tako da so se dekliška srca stiskala od žalosti.

. . . Kdo bo tebe ljubil,
ko bom, ko bom jaz k vojakom šel.

Križana gora, kdo bi se mogel zdržati solz? Solze kapajo na rožmarin, na roženkravt, na nageljne, na fuksije in na belagonije. Dekleta jokajo, ne morejo sproti brisati solza. Ne bo jih, da bi vzdignili pesem v jasni mesečni noči, ne bo jih pri košnji, ne bo jih v dolgih zimskih večerih, ko je tak dolgčas, da Bog pomagaj.

Sama bodo dekleta. Fantički bodo dobili besedo, če jih Kodranov ne bo krotil.

»Aufbiks, mi gremo«, sliši Minca brata. Preveč ga je popil.

Psi lajajo po celi vasi, nemir je vsepovsod, luči še gorijo po hišah.

Saj fantje odhajajo.

Mesec leze proti Jelovci, ko grla utihnejo. Zdaj pa pod okna po pušeljce in domov.

Minca ne more do besede. Komaj kakšno reče, se ji že vsujejo solze.

»Saj me ne bodo ubili. Če grem preje, preje bom prost. In morda je za oba tako najbolj prav.«

Jernej pametno postavlja besede.

»Pisal ti bom vsak teden. Pa ne na dom, da se ne bodo oče usajali. S Kodranovim sva se zmenila. Na njegov naslov bom pisal. Če ti bo težko, se kar nanj obrni. On ti bo pomagal.«

Prekvat jok, še Jerneja nekaj grabi.

»Zavoljo Fronca pa se ne boj. Ga ne maram. Če me bodo silili, grem raje nekam za deklo, da veš. K Žaleharju ne grem in ne grem.«

Jernej ne more izpustiti Minčine roke. Tako je topla in mehka.

»Še pušeljc ti bom pripela.«

Jernej mora prinesti tnalo, da s prsi doseže dovolj visoko.

Potlej Jernej ne more drugače, da jo poljubi. Enkrat, dvakrat in še enkrat.

Grenke so Minčine solze in vroča so lica.

»Nikar ne pozabi name, Jernej.«

»Ti mi pa večkrat piši. Veš, da bo dolgčas.«

Koliko bi si imela še povedati, toda po vasi luči že umirajo. Tudi Jernej mora iti.

»Velikokrat piši, Jernej.«

»In ti tudi, Minca. Pa na Kodranovega se nasloni. Ne pozabi.«

Še en poljub za slovo. Potlej zanese Jernej tnalo nazaj k drvarnici.

»Zbogom, Minca!«

»Jernej, zbogom.«

Minca ne more reči nobene besede več. Tudi Jerneju je prav, ko zgine za vogal. Oči so rosne.

Klevževa dva sta še pokonci.

»Si vse odpravil?« ošine Klevž pušeljc na suknjiču.

»Vse, oče.«

»Potlej Klevž odšteje denar.

»Brez njega ti bo težko. To in ono moraš kdaj kupiti.«

»Boglonej, oče.«

Tako so vsi kratki v besedah. Jok je vsem v očeh in v srcu.

Klevžarica pripravi budilko.

»Dosti zgodaj bo, če kliče ob štirih, kajne?«

Jernej samo prikima.

Potlej ležejo. To noč Premca ni bilo. Preveč je bilo žalosti v Klevžu. Tudi Neža ni mogla spati.

To noč so v Grapi spale in počivale samo živali in mlinska kolesa. Ljudje niso zatisnili oči.

Jernej je z odprtimi očmi strmel v strop. Misel na Minco se mu je trdno oklepala srca.

»Gruntarska je, pa je moja. Fronc je ne bo speljal, pa če bi imel deset gruntov.«

»Če bi jo Bregar prisilil?«, pade misel od nekod.

»Minca se ne bo vdala, govori Jernejevo srce. »Druga bi se morda, Minca se ne bo nikoli.«

«In če se?«, zavrta strah v srce.

»Potlej . . . potlej grem za vselej iz Grape.«

»Grem«, pribije Jernej še enkrat in se obrne v zid.

Zdaj ura tiktaka in počasi razpreda Jernejeve sanje. Kmet je, Jernej, in orje polje. Velik je in močan, narahlo se oklepa ročic. Prst se voljno seseda na stran, svetla brazda se vleče do ozar. Tam daleč so gore in sonce za njimi. Po kolovozu gre Minca, gospodinja. Kite ji povite leže na tilniku, močna je in lepa, na čevljih se ji sveti rosa.

O, Minca, deklič prekvati. (Dalje prihodnjič.)

»Koroška kronika« izhaja tedensko vsak petek in stane dostavljena po pošti ali raznašalcu 90 grošev mesečno. Naročnino je treba plačati v naprej. List izdaja Britanska obveščevalna služba. Uredništvo in uprava lista sta v Celovcu, Völkermarkter Ring 25/I. Telefon 3651. Rokopisi se ne vračajo.